

A KERESZTÉNY NŐ

IRTA
RUSCHEK ANTAL

ESPERESPLÉBÁNOS,
A FERENC JÓZSEF-REND
LOVAGJA.

*

R. HIRSCH NELLI RAJZAIVAL.
FŐPÁSZTORI ENGEDELEMMEL.

BUDAPEST.
KIADJA A SZENT-ISTVÁN TÁRSULAT
1898.

TARTALOM

AZ ELŐZŐ KIADÁS ELŐSZAVA.

JELÉN KIADÁS ELŐSZAVA.

I. A NŐ HIVATÁSA.

II. A GYERMEKLEÁNY.

III. A HAJADON.

IV. A HITVES NŐ.

V. AZ ANYA.

VI. A NŐ EGYEDÜL.

AZ ÖZVEGY NŐ.

A HÁZASSÁGON KÍVÜL.

A SZERZETESNŐ.

AZ ELŐZŐ KIADÁS ELŐSZAVA.

A Budapesti Katholikus Kör elnöksége, ez idei nagybőjti felolvasó estéit, tárgyukban összefüggő és egységes felolvasások által kívánta betölteni, s ezek megtartására alulirottat kérte fel.

Szives készséggel vállalkoztam a munkára. Felolvasásaim tárgyát az a körülmény határozta meg, hogy ez estéket legnagyobbbrészt hölgyközönség látogatja.

A keresztény nőről szöltk azok, a mint élete útjait bevilágítja a boldogságos szűz Anya példájának vezérő fénye.

Tehát a nőről: eszményi magasságban.

Megismételem a mit bekezdő felolvasásom folyamán mondtam: Biztatást e gondolatokhoz az asszonyok legelsőjének, a szűz Anyának szent oltáráról vettem, és jogot azok előadásához amaz édes emlékekből merítettem, melyek a papot is közel állítják egy reá nézve áldott nőnek: az édes anyának még dobogó szívéhez, vagy beborult sirhalmához.

Századunk nagy alakjainak, Dupanloup, Bougaud, francia püspököknek példája, kik éveken át tartottak beszédeket a nő, az anya hivatásáról, arra tanított, hogy helyes dolog azon szivekhez beszélni, melyeken nevelődik a jövő.

Hogy a gondolatok, melyeket hallgatóságommal közöltem, szélesebb körbe is eljussanak, könyvbe foglalva továbbítom azokat, megtartva mégis felolvasási alakjokat, a mint azok eredetileg világra jöttek.

Szivesen hallgatták, talán szivesen olvassák is e gondolatokat, s a mit a jó akarat megalkotott, Isten áldása gyümölcsozövé teszi a szivekben.

Egyébkint pedig tartsuk emlékezetünkben Wiseman biboros szavát, melyet úgy látszik keserü tapasztalatok adtak ajakára: «Engedjetez mindenkinek annyi jót tenni és úgy, a mennyit és a miképp kiki csak tehet.»

Budapest, 1897. A fájdalmas Anya ünnepén.

Ruschek Antal.

JELENI KIADÁS ELŐSZAVA.

E könyv tartalmát, egyes felolvasásonként a *Magyar Állam* tárcája közölte legelsőben.

Megjelent azután külön kiadásban, mely három hét alatt elfogyott.

Ez idő óta az életbajok közt elszomorodott szívek vigasztalódásának és hálás érzésének annyi igaz jelével találkoztam előszóban és írásban, hogy nem volt szabad azokat csupán az udvariasság megnyilatkozásaképp fogadnom, - hanem engedve a sürgető kívánságnak, a könyvecske újabb, s művészi kéz rajzaival ékesített kiadását határoztam el.

Találomra választok a felhalmozódott levelek közt, s mind megannyiban a női, az anyai, a fájó özvegyi szív egy-egy igaz gyöngygyé váló könyvére akadok.

Nehéz a megtartóztatás, hogy ne ismételjem valamennyit.

Az anya így ír: «Én nagyon boldog nő és anya voltam. A jó Isten szép és jó gyermekekkel áldott meg. Mondhatom, ők voltak életem minden boldogsága. És mikor mind a hét felnőtt, a jó Isten legidősebb, legjobb fiunkat huszonnégy éves korában elvette. Mikor kész ember volt, mert szorgalma által huszonnégy éves korában már doktorrá lett. És énnekem látnom kellett, miképp csukja le szép szemét örökre. Azt hittem, nem lehet elviselnem a csapást. De nem haltam meg: testileg tönkre mentem és a lelkem nem gyógyul meg soha. Három év óta nem járok sehová, - de a felhívás a felolvasásra, - a *Keresztény nő* elcsalt a kath. körbe, és én mindig megvigasztalódva jöttem haza. Köszönöm szép előadásait. A könyvet asztalomon tartom, s ha elővesz a lelki fájdalom, vigasztalást keresek soraiban. Férjénél levő leányaimnak adom a többit, hogy ők is túrni tanuljanak az élet rögzös utain».

A gyermekeivel magára hagyott nő bánata ekképp nyilatkozik meg: «Ki nem mondhatom, mily nagy lelki élvezetet és vigasztalást szerzett e szellemes és bájos műve nekünk: nőknek. Mindegyikünk kap egy-egy balzsamcseppet szíve rejtett sebére».

Az özvegy panaszos szavait idézem: «Nagy szükségem van e könyvre; melynek különösen utolsó fejezetét olvasom áhitattal, mert én is özvegy vagyok; szorgalmasan járok a templomba és az ájtatosságokra, de eddig sohasem hallottam beszélni rólunk, özvegyekről, kiknek pedig legfőbb szükségünk van vigaszra. A nagy héten tartott szent előadások alkalmával, melyeket egy .....i pater tartott, s melyek gyönyörűek voltak, mellőzött minket özvegyeket, kiknek oly szomorú az életünk. Köszönöm önnek, hogy reánk is gondolt».

Csak még életszentségére, mély kedélyére és nemes gondolkozására inkább, mint állására előkelő egyházi férfiú szavait közlöm, ki miután hálásan vett elismeréssel jutalmazza a kis könyvet, így folytatja: «Fontosabb papi kötelezettséget napjainkban nem ismerek, mint szüntelen hangoztatni a nő keresztény hivatását, kötelességeit. Szétzüllött hitéletünkben addig kedvező fordulatot ne várjunk, míg a nők Istentől kitűzött magasztos hivatásukat lelkiismeretes pontossággal nem teljesítik. Mit ér a dogmákat magyarázni, föllengző konferenciákat tartani, míg a nő sokoldalú kötelességeit a legkisebb részletekig nem ismeri, nem teljesíti: mik által a családot megszentelhetné. Mert miképp a család romlása, akképp a család megszentelése is a nőtől származik».

Hogy a «Keresztény nő» is minél szélesebb körben járulhasson a nő keresztény kötelességeinek ismertetéséhez s ekképp a család megszenteléséhez, a jelen kiadást a Szent-István-Társulatnak ajánlottam fel a célból, hogy azt tagilletményképp nyujtsa tagjainak, mit a Társulat készséggel el is fogadott.

Ha valakinek ad oktatást, oszt vigasztalást ez a kis könyv, attól cserébe az imádság csekélyke alamizsnáját kérem, a nekem legdrágább nő, édes jó Szülém és vele édes Atyám lelkek üdveért.

Győr, 1897. Advent I. vasárnapján.

Rusчек Antal.

I. A NŐ HIVATÁSA.

Nehéz feladatot jelölt ki élém a Budapesti Kath. Kör m. t. elnöksége, mikor elhatározta, hogy ezidei bőjtje felolvasásait, az eddig megszokott gyakorlattól eltérve, összefüggésben, ciklus-szerűen, egyetlen felolvasó által tartatja meg s mikor e tárgyukban összefüggő felolvasások megtartására csekélységemet szólította fel.

Nehéz feladatnak mondom, nem a fáradság, hanem a felelősség okából.

Mert a Megváltó szenvedésének emlékezete által megszentelt időszakban, a kath. egyház bőjtje idején, - mint sokan előttem, más időkben és alkalmakkor, - nem léphetek én is a mosolygó múzsa alkotásaival m. t. hallgatóságom elé, hogy kedvre derítő csevegésben töltssem az élém szabott időt, hanem mint papnak kell elfoglalom e tanító székét, melyről komolyabb gondolatokkal foglalkozva, ezek világába kellene magammal ragadnom - okulás céljából - szíves hallgatóságom érdeklődő figyelmét.

Kétségkívül felelősség terhel tehát, hogy sem a tanító ige kedvező alkalmát el ne vesztegesssem, sem pedig mélyen tisztelt hölgyeim és uraim előlegezett bizodalját unalmas percekkel, hálátlanul ne viszonzom.

Hogy a felelősség e kettős veszedelmét kikerüljem, gondolataimmal abba a körbe lépek, mely belőle való származásunk folytán, de úgy is, mint társadalmi életünk alapja, mindnyájunkat legközelebből érdekel: *a család körébe*; s e felolvasó estéken, a családnak, kiváló tulajdonságainál fogva épp úgy, mint magas hivatásánál fogva is legérdekesebb alakját: a *nőt* keresem fel és mutatom be, első sorban, e felolvasó estéek leghivebb közönségének, önöknek, mélyen t. hölgyeim, kiket e gondolatok legközvetlenebb értenek; és önöknek is, igen tisztelt uraim, kiktől megénekelte a költő, hogy a férfi sorsa a nő.

Biztatást e gondolatokhoz az asszonyok legelsőjének, a szűz Anyának szent oltáráról veszek és jogot azok előadásához amaz édes emlékekből merítek, melyek a papot is közel állítják egy reá nézve áldott nőnek: az édes anyának még dobogó szívéhez... vagy beborult sirhalmához.

S a nőről szólva, példaként nem tévelygek a pogányság sötétségében; nem is emelkedem a költészet szárnyain, a romanticizmus, a lovagkor lelkesedésével mérhetetlen magasságokba; hanem itt a földön, a családi élet mindennapi foglalkozásai, Istentől megjelölt hivatása körében keresem meg a nőt, a mint utjait, szívét, lelkét, gondolkozását, cselekvése körét megvilágítja a kereszténység tiszta, derült fénye, s a legmagasztosabb nőnek, édes szűz Anyánknak követésre hívó, dicső példája.

A szűz Anya megdicsőült alakja legyen gondolataink összességének kiinduló pontja; az ő példát adó élete, - ha nem hivatkozom is reá szüntelen, legyen elmélkedéseink aranyalapja, a melyből kisugárzó, láthatatlan erő kölcsönözzön súlyt szavaimnak, kellő türelmet hallgatóimnak.

A csecsemő első mosolygása, a kisdéd gyermeklány kezdő játéka: a zavartalan boldogság e hamar eltűnő korszaka; a hajadon sejtelmes reménykedése; a hitves nő áldozata; az anya önmehtagadása; az özvegy hervadása; az elhagyott hitvesnő gyötrelme a házasságon kívül élők: a kenyérkereső lány gondja, a szerzetesnő lemondása, szóval a nő egész élete: Isten oltalmazó keze alatt és vezető törvényei szerint, a csecsemő első lélekzetvételétől az elaggott nő utolsó fohászáig, - s a mi e kettő között Istennek tetsző előfordulhat: mind, mind e gondolatok körébe tartozik, melyekhez talán inkább illik az érzés melege, mint a rendszeres előadás szigorúsága.

Hogy mégis némi alapot vessek következő felolvasásomnak, ma a nő hivatását határozom meg, vagyis inkább, mutatom be az isteni rendelés, elhatározás fényében.

*

Mikor virágokkal átfont keresztet látok, azt gondolom: íme a nő életének jelzőképe: a rózsákkal fedett kereszt.

A nő élete, hivatása: nem rózsza egészen, de nem is kereszt csupán: együtt mind a kettő.

Idővel, úgy vélem, lehull a rózsza, s megmarad a puszta kereszt, a rózsának csak emléke, de e keresztben és ez emlékből, ha úgy akarja a nő, megmarad számára ama titokzatos erő, mely a keresztről árad feléje és segíti viselni ennek terheit; s megmarad számára a gondolat, hogy a kereszt, mely egy egész világnak szerzett üdvösséget, meg tudja alapítani az ő lelkére, az ő szíve gondjaira bízott boldogságát is.

És íme, e szóval, szinte észrevétlenül, meghatároztam a nő hivatását: *élni másokért, a mások boldogságában keresni a magáét*.

Ebből folyik azután, hogy az ő életének alapvonása: a *lemondás*, s élete történetének egyes fejezeteit sűrűen e címek jelölik: betöltetlen remények, visszatartott fohászok, néma, panasztalan szenvedések.

Szinte papi hivatás az övé is, a pap kötelességeivel, de a papi fölszentelésben nyert természetfölötti kegyelmek nélkül, melyet a nő szívében a szeretet hősi erénye pótol s ha ellene nem szegül: emel csodálatraméltó magasságba, hova a teremtető Isten kívánta őt helyezni alkotásában.

Élni másokért s a mások boldogságában keresni a magáét! - eltűnni, szinte elveszni, hogy éljen, előre törjön, ragyogjon az a más, az az erősebb, kit Isten neki, a gyengének oltalmára, gondjaira, vezető, megmentő imádságára bízott.

Csodálatosan kifejező szót használ a Szentírás, mikor a nő alkotásának történetét bevezeti.

«De Ádámnak - ugymond - nem találtaték *hozzá hasonló segítő*.»¹

És hogy legyen az erős férfiúnak, hozzá hasonló segítője, megalkotá Isten a gyenge nőt.

Íme, a nő, az asszony hivatása!

És nemcsak a hitvesnő hivatása a férjjel, hanem egyáltalán a nő hivatása a férfival szemben.

A Szentírás legelső lapjáról olvasom e szót:

Hozzá hasonló segítő!

Tehát társ; nem első, csak második, de az elsőhöz hasonló társ, kire mindama munka vár a családban és azon kívül, a mire a férfiú képtelen.

Épp azért a nő munkája sokszor értékesebb, mert a szív, a lélek munkája az, mely reá marad.

A fitestvér, az apa, a férj, szóval a férfiú, a mint irva van, arca veritékével megkeresi a kenyeret; a nő pedig: a leány, a nőtestvér, a hitves, az anya, mint a férfiúhoz hasonló segítő: megfűszerezi azt a meglegedés savával, elosztja a szeretet mértékével, megőrzi a bölcsesség takarékoságával, sőt megkétszerezi a maga munkássága gyümölcseivel.

---

¹ I. MÓZ. 2, 20.

Ime a lélek munkája, amit ő művel; s mert szent Pál apostol szerint: *a lélek gyümölcsei: a szeretet, öröm, békeség, türelem, kegyesség, jóság, hosszútűrés, szelidség, hit, szerénység, mértékletes megtartóztatás, tisztaság,*² mind e kincseket az ő lelke viszi be a családba, vagy használja fegyverképp a család lelki javára.

Csak nagy elmék fényes gondolatait ismételem gyarlóbb alakban, mikor elmondom, hogy nem *elméjével* kell csillognia, tündökölnie a nőnek, hanem éreznie, szeretnie, boldogítani a *szívével*.

Ez teszi tartalmassá életét; - egyébkint üres az, - és boldogtalan.

Az ő hatalma és valódi hivatása nem abban rejlik, hogy nagy alkotásokkal gazdagítsa az irodalmat, a mint hogy tényleg nem is asszony irta a virágirodalom legnagyobb és maradandó remekműveit; - mindezeknél magasabbra szárnyal e hatalom és hivatás: az ő hitvesi, anyai, női szívének Istentől ápoltnemes tüzéből veszi boldogsága szikráját az ember.

Négy fal közé záródik hivatása; - kis család, s nem az egész világ számára termeli lelki nagysága gyümölcseit - s gyakorolja e közben az önmegtagadás, a lemondás hősi erényeit.

Mennyi értelmet: tudást, mennyi szívet: szeretetet, mennyi lelket: erőt, mennyi munkát s abban minő kitartást kíván tőle e hivatása!

Nem könnyű dolog mást boldoggá tenni, már csak azért sem, mert a földi boldogság nagyon is relatív, egyéni dolog, hozzákötve az egyén életviszonyaihoz, műveltségéhez, foglalkozásához, szellemi és egyéb tulajdonságaihoz.

A reábizottak szívének, hajlandóságainak, vérmérsékletének, jó és rossz szokásainak mily alapos, gondos tanulmányozására és ismeretére van a nőnek szüksége, hogy kikerüljön minden összeütközést, és boldogító meglepetést teremtsen maga körül a családban, melynek őrző angyalává rendeltetett.

És ha mindezt megismerte: a hivatását megértett keresztény gondolkozású nőnek egész szívét, tele szeretettel kell bevinnie az élet harcába, minden önzés nélkül, hogy előbb másokat elégítsen meg, csak akkor, a másnak megszerzett boldogság fölőslégéből, tegye boldoggá a maga szívét.

Hogy e szeretet-munkájában mennyi lélekerőre, kitartó munkásságra van szüksége, csak Isten tudja, ki a szíveket vizsgálja, s ki az élet könyvébe nem feledi el beírni a legkisebb jóakaratot sem, mely a más boldogságának biztosításával foglalkozik.

S a nő, ki mindez értelmet, szívet, lelket, munkásságot egyesíti, hogy a mások boldogságát munkálva, hivatását teljesítse, kétségkívül megérdemli minden jók magasztaló dicséretét; és én semmit sem csodálkozom, hogy felőle így beszél a szent könyv: *Mint az Isten magas egén fölkelő nap a világnak, olyan a jó asszony szépsége az ő házának ékességére.*³

Ez a szépség, melyről a Szentírás szava emlékezik, - bizonyára nem az arc mulandó szépsége, hanem a lélek fölséges, örökké értékes napragyogása, mely a boldogság aransugaraival diszesíti a kört, a családot, a házat, melynek ő áldásul adatott.

Kérdemli e nő azt is, hogy a Szentírás a világ ítéletével ellentétben, mely csak gyenge nőről tud beszélni, - diadalmi éneket zengjen az erős asszonyról.

---

² Gal. 5, 22. 23.

³ Jéz. Sir. fia. 26, 21.

Közel háromezer éve hangzott fel bölcs Salamon király ajkairól e dicséret, melyből a férfit tiszta öröme, a költő lelkesedése, a próféta ihlettsége áradzik, s mely a nő ideáljának, eszményének mintegy ünnepi dalát alkotja, úgy, hogy az egyház méltónak találta azt azon nők zsoltosmájába és miséjébe felvenni, kiket szentjeiként tisztel az oltárokon.

Erős asszonynak nevezi a bölcs király, az Isten rendelése szerint hivatásának élő nőt; s összehasonlítva, értékesebbnek mondja, a messziről szerzett drága gyöngyöknél.

S azután nem azt beszéli ez erős asszonyról, hogy nehéz hadakat viselt, országokat hódított, városokat alapított, a szellem nagy alkotásait hozta létre: világcsodákat létesített, hanem csak azt, hogy csendes munkájával segített boldoggá lenni másokat, s a mások boldogságában kereste a magáét.

S ezzel mindent elmondott, a mit a nőről dicséretet s az ő Istentől rendelt hivatásának megfelelőt elmondhatott.

Apróbb részletezéssel festi a nő gondolkozása körét, értékes asszonyi tulajdonait, munkásságát, bölcsességét, okosságát, takarékoságát.

Halljuk csak a nagy király magasztaló szavait:

Gyapjút és lent keres (az erős asszony) és munkálkodik önkezei ügyességével.

Olyan, mint a kereskedő hajója, messziről hozván, a legjelentéktelenebb dolgokból is megszerezvén, kenyerét; éjjel fölkel és élelmet ad háza népének és eledelt szolgálóinak.

Megszemléli a mezőt és megveszi azt, kezei munkájából szőlőt ültet.

Erősséggel övezi fel magát, megerősíti karját, érzi és látja, hogy jó az ő foglalkozása; világa nem alszik el éjjel.

Kezét erős dolgokra teszi és ujjai az orsót fogják.

Kezét kinyújtja a szűkölködőnek és tenyerét megnyitja a szegénynek.

Nem félti házát a hó hidegétől, mert háza népe mind kétszeresen van ruházva.

Drága szövetet készít magának, bíbor és bársony az ő öltözete; gyolcsot készít, erősség és ékesség az ő öltözete és nevetni fog az utolsó napon.

Száját megnyitja a bölcsességnek és a kegyesség törvénye van az ő nyelvén.

Szemmel tartja háza népe ösvényeit és kenyerét hivalkodva nem eszi. Nem csoda hát, hogy férje tekintélyes, midőn a föld tanácsosaival összeül.

Felnőnek fiai és igen boldognak hirdetik és férje is dicséri őt.

Bizik benne férjenek szive, jót tesz vele, és nem rosszat életének teljes napjaiban.

Mert:

Csalárd a kedvesség és hiu a szépség, az Urat félő asszony a dicséretes!

Így beszél a nőről a szent könyv s ez elbeszélés eleven szavaiban újra ott találom a nő hivatását; munkálni a más boldogságát; ott találom e munkakör részletezését: a mások anyagi és lelki boldogsága fölött való gondos örökösödést, megismerem ez igékből a női hivatás többi erényeit: a munkásságot, szerénységet, takarékoságot, bölcsességét, a könyörületet; ott találom mindezek szilárd alapkövét: az Ur félelmét s a hivatását betöltött munkás élet jutalmát: a mások boldogságát s abban elrejtve a saját magáét.

Szép, magas, eszményi hivatás, melynek jótéteményei annál több hálára számíthatnak, minél kevesebb igényt tartanak arra.

Észrevétlenül, csendesen, zaj és feltűnés nélkül, az áldozat, a lemondás, az önmagából való kibontakozás minden tüntetése nélkül munkálkodik a nő a maga vagy a mások családjában, a hová őt Isten rendelése elhelyezte.

S ha az orvos a test egészségére, a pap a lélek üdvére ügyel, a nő gondoskodása mind a kettőre és még sok egyéb apróságra kiterjed, mi e kettővel összefügg.

Sokszor szinte mosolyra derítő, szájalmas látvány, hogy az úgynevezett *teremtés ura és királya*: a férfiú, mily apró dolgokban is reá szorul a nő szerető gondosságára, mindent észrevevő figyelmére.

A nő, a ház tisztaságának, jó ízlésének, erkölcsi magasabb színvonalának hivatott őre.

A mint szeme észrevesz minden ízléstelent, tekintetének komolysága elítél minden illetlent.

Nincs mosolya a durvább tréfára s azért a család örömeinek ártatlan voltát az ő erkölcsi érzéke biztosítja, a családi viharok kitörését az ő gyengédsége hárítja el, a megzavart békét az ő szeretete állítja helyre.

Megjelenése kedélyt, szeretetet áraszt s eleven tiltakozás minden durvaság ellen.

Munkás kezének áldásait érzi az egész család.

Nem a hitves nőről, a feleségről szólok én csupán; mert e csendes, ez eszményi hivatás: a más boldogságán munkálni, nem az ő kizárólagos, hanem minden nőnek általános tulajdonsága.

Például: a nőtestvér jóságos lelke is ezer áldás örömeit viheti be a családba!

Sőt még a hűséges cselédnő is, ki a keze munkáján kívül, jóakaró ragaszkodásával szolgálja a kört, melybe rendeltetett, kiszámíthatatlan és megfizethetetlen jótéteményekkel járulhat valamely család élete nyugalmanak emeléséhez. Hisz, mert neki alárendelt szerep jutott az életben, azért nő maradt, s ő is betöltheti hivatását: munkássága, lelki nyugalma, ragaszkodása által javára lehet másoknak.

De a házi munkásság, - e különleges női kötelesség, nemcsak az alsóbb rendűek kezéhez illő foglalkozás. A magasabb rang, vagy előkelőbb műveltség nem menti fel a nőt a munka szeretetétől, vagy jobban mondva, nem kárhoztatja a nőt dologtalanságra.

Mert hogy a dologtalanság egymagában is büntetés, kárhozat, jól tudják, a kik ismerik az unalmat. A pogányság rabszolgaságra kárhoztatta és vagy állatnak való súlyos munkára fogta, vagy tétlen dologtalanságba vetette a nőt.

A dologtalanságnak ikertestvére a lélekölő unalom, ez pedig melegágya minden rosznak: gondolkozásban, érzésben és cselekvésben.

Nem így tervezte a Teremtő Isten, mikor a férfiúhoz hasonló segítőt kívánt alkotni a nőben. Nem munkátlanságot szánt az asszonynak és hozzá unalmat az Úr, hanem okos, bölcs munkásságot, javára mindazoknak, kiknek élete a nőével összefügg.

A nő, ki sem testi, sem lelki tulajdonságaira nézve nem csekélyebb értékű alkotása az Istennek a férfiunál, földi és örök rendeltetésénél fogva pedig hasonló hozzá, nemcsak segítőtársul rendeltetett a férfiúnak a földön, hanem valóban azzá is kell lennie és pedig nem csupán az anyagi javak megszerzése és föntartása körül, a háztartás s a gyermekek anyai dajkálása és nevelése által, hanem a szív és lélek nemesítésére, a család szellemének emelésére gyakorolt befolyása által is. Szent felelősség terhe rajt, a mások lelke üdvéért.

S azt a képességet, hogy befolyást gyakorolhasson a család szellemére, hogy megmenteni tudja a mások lelkiüdvét: az Úr félelme, a jámbor áhítat, a saját magának keresztény szelleme adja meg neki.

Az Úr félelme, mely minden bölcsesség kezdete, teszi őt is bölcsesé, szerénynyé, szelíddé, szeretetteljessé, ez ad neki hősi erőt, elviselni az élet folyton-folyvást megújuló szenvedéseit, - ez: az Úr félelme védi meg szíve, lelke érintetlenségét a hizelgő szó befolyásától s a magára hagyatottság szomorú óráiban egyaránt.

S íme, ez a nő, kit áthatott az Úr félelme, ki tiszta lelke nemesebb érzéseivel, dolgos keze munkájával szolgálja a mások földi és örök üdvét, kinek minden apró gondjai és fáradozásai csekélyek önmagukban, de fontosak a ház boldogságára nézve; kinek elfoglaltsága nem ütnek lármát a világban s figyelmet alig gerjesztenek, de áldást árasztanak az általa kormányzott szerencsés ház népére, e nő, ki gyakorlatilag érvényesíti az intést: imádkozzál és dolgozzál, gyümölcsözteti ezt a reábízottak javára s ekképp betölti hivatását: íme, ez a *keresztény nő*, a kit megtalálok én munkálkodva a keresztény család körében, vagy imádkozva a kereszt tövében, a szűzi Anya szent társaságában.

És erősen hiszem, hogy munkálkodása és imádsága megszerzi számára azt a jutalmat, hogy meglátja a mások boldogságát, melyért anynyit fáradozott és az ő szíve is megnyugszik az öntudatban, hogy nem hiába fáradozott.

*

Mária, a kereszt vigasztaló közelségében: a keresztény nőnek nem csak mintaképe, hanem tanácsadó barátnője is.

Ezer dologban jár-keel tanácstalanul a gyenge nő, s gondolkozásában, érzéseiben, terveiben, jó szándékaiban sokszor magára hagyottan, közel áll a csüggedéshez.

Mily erős támasz akkor a kereszt s mily szívesen fordul az ingadozó felé a fájdalmas Anya szíve, hogy a kereszthez, az élet, a vigasztalás, a bölcsesség forrásához vezesse a mármár csüggedőt.

Tárja csak fel hát szívét a nő, engedje folyni könnyeit s zokogó ajka rebegje csak el fohászatát: *Mária segíts!*

És Te, asszonyok Asszonya, a női hivatás betöltésének szent, tökéletes mintaképe, ki születésedben boldog öröme valál agg szülőidnek, növekedésedben példaadó ékessége társaidnak, szűzi imádban közbenjárója a világnak, hitvesi frigyedben gyámolítója szent jegyesednek, anyaságodban, a jászoltól a keresztig, hű kísérője isteni Fiadnak, özvegységedben segítője minden ügyefogyottnak, s most is vagy: a sebhedettek orvosa, szomorúak vigasztalója, az elhagyottak segítsége, hallgasd meg a nő bizodalmas könyörgését, ki hivatása betöltésére kér Tőled segítő kegyelmet.

Az ő hivatása is az, hogy segítsen másokat, önmagánál erősebbeket; hogy istápolja azok gyarlóságait, földerítse kedélyüket, elviselni segítse gondjaikat, hogy fölötte nehéz munkát végezzen s még is úgy lássék, mintha ő volna a gyengébb, ő a gyarlóbb, ő, a ki a mások segítségére reászorul.

Nagy munka vár rá: az erő és gyengédség, az okosság és szeretet, a bizodalom és lemondás munkája, együtt.

Segítsd tehát őt az élet útjain, hogy legyen igazán *keresztény nő*, ki betölti hivatását; ki élni tud másokért s a más boldogságában keresi és találja a magáét.

II. A GYERMEKLEÁNY.

Az a magas hivatás, melylyel az isteni rendelés a nő életét tartalmassá tette és megszentelte, mint vezérlő gondolat jár a nő előtt minden utain, első lélekzetvételeitől utolsó szív-dobbanásáig, hogy el ne feledje, hogy az alkotó Istentől, a férfiúhoz hasonló segítőtársul rendeltetvén, az élet minden körülményei között élnie kell másért, s a más boldogításában keresnie és találnia a magát.

Természetes, hogy e hivatás betöltésére, éppen azért, mert eszményi és magas, előkészületre, tanulmányra, az élet, a jellemek, a szív és érzéseinek ismeretére van szüksége; bizonyos fegyelemre önmagával, az okos engedékenységgel szellemére a férfiúval szemben; körültekintő bölcsességre, mérlegelő ítélletre, lebilincselő jóságra, megfélemező szigorúságra, s mindennek fölött ezek forrására: a női szív legmélyebb, leggyöngédebb, legerősebb szeretetére.

Igaz, hogy Isten bölcsesége mind ez értékes tulajdonságokat, mintegy női erényekül, szinte előlegezte a nőnek, de inkább csak csirájakban.

Tovább fejlesztésök azok gondja, kikre a nő testi-lelki nevelése bízva van. Ezek aggságos figyelme remekművet alkothat, gondatlan könnyelműsége szomorú elfajulásra vezethet.

És hivatása betöltésében is megelőzi Isten jósága a nőt, úgy intézkedvén, hogy már a kisdéd bájos tulajdonságai: első, fejletlen természeti szépségökben s később: bimbófakadásukban is jótevő befolyást gyakoroljanak a férfiú: az apa, a fitestvér boldogságára, lelki nyugalmára.

S épp azért, hogy mind e tulajdonságok, egykor, teljesen kifejlődve, minden jótevő hatásukban érvényesülhessenek s idők multán mások nemcsak anyagi, hanem lelki boldogságának is tényezőivé válhassanak, azért fejlődik anyja kebelén és tartózkodik anyja oktató körében oly sokáig a szinte gyámoltalan gyermekleány s a serdülő hajadon, az ideig, a mikor maga is oda nem kerül az élet küzdelmei közé.

A gyermekleány kedves alakjára irányozom gondolataimat, megfigyelem az élet kezdetén, a mint édes anyja oltalma alatt, mintaképe: az égi szent Szűz felé vetve ártatlan tekintetét, már is gyakorolgatja magas hivatása legelső lépéseit.

*

A gyermek oly vonzalom gyümölcse, mely már előtte élt, s mely a leggyöngédebb, a legédesebb, a legbensőbb vonzalom.

Mielőtt a világra jő, már él atyja gondolataiban s betölti anyja szívének boldog álmait; s mikor végre elfoglalja helyét a ház tűzhelyénél, már nem idegen, nem ismeretlen.

Rész a szülők valójából, azok vére foly ereiben, arcán azok vonásainak kettős képe tükröződik.

Az apa annak kedvességét látja kis ajkain és mosolyában, ki neki őt ajándékozá, az anya annak értelmét, nemességét ismeri fel, homlokán és szemeiben, kinek ő e kisdedit köszönheti.⁴

És én, megérintett lélekkel szemlélve a szülők boldog örömét, szívesen üdvözöllek téged, eleven apróság, kisdéd lányka te, ki hosszú, szent várakozás után megérkezted, hogy megkezdj gyakorolni hivatásodat: *boldoggá tenni másokat.*

---

⁴ Bougaud-Ruschek: Szent Monika élete.

Hisz megjelenésed már boldogságot jelent és áraszt, gyenge kis életed nagy szerepre van hivatva.

Álomban ringó kis szived, homályban nyugvó értelméd nem is sejti, és még soká nem sejti meg a lelki jókat, miket magaddal hoztál a családba.

Aludjál csak ártatlan, kis bogár: őrző angyalod virraszt álmaid fölött; s míg aluszol, elbeszélem a te, öntudatlan lélekkel, Isten akaratából megkezdett szereplésedet.

Nem kis lányka vagy te csupán, hanem angyal, őrző angyal: megvédő angyala annak a két léleknek, kiktől életedet vetted.

Nem sok ideje még, hogy jó apád és édes anyád hitvesi frigyre léptek s forró szerelmök legédesebb hangján esküdtek egymásnak örökké tartó hűséget: gondolatban, érzésben, cselekvésben.

De hát az élet hideg, hamar, lehűti az érzés melegét; a szív gyenge, hamar kifárad a szerelem állandóságában; az emlékezet gyarló, s ijesztő gyorsasággal feledkezik meg az esküről, s ha nincs, ki ébren tartsa figyelmét, veszélybe kerül a hitvesi frigy hűsége: gondolatban, érzésben, cselekvésben; az édesség: keserűvé, az örökkétartó: hamar tűnő mulandósággá változik.

Mosolyogsz álmodban? örülsz csecsemő kis lányka? megérted, hogy mivé rendelt téged az Isten?

Ártatlan angyal vagy, kinek jelenléte, nem enged semmi gyanús érzést férközni a tieid szívébe; mátol fogva: köztök a hűség őrző angyala vagy; szent kapocs, mely összeköti újra, a mi már-már szakadozott; isteni tűzhely, melyből a hidegülni kezdő szeretet új lángokra kap. Apává és anyává lettek általad, kik előbb csak férj és feleség voltak.

Aludjál csak tovább és álmodva lásd apád szemében az örömlángot, anyád tekintetében az odaadás mosolyát: boldogok ők általad; kis csecsemő lányka, jól kezdted betölteni hivatásodat: születésed pillanatától azok boldogságát szolgálod, kiknek javára Isten kegyelme téged meghívott.

Vajha sokáig tartana szent befolyásod, s a mire az eskü ereje tán nem lett volna elégséges, oltalmazza meg a te ártatlan mosolygásod szülőid lelkét minden eltévedéstől, bűnös indulattól, háborgó szenvedélytől; mint a nap ragyogása, oszlassa el a homályos felhőket, áraszson békét, megelégedést a szívekbe, s lobbantsa új meg új lángokra a megfogyatkozni indult hitvesi, tiszta szerelmet, - a mikor szülőid ajkai találkoznak kicsike homlokodon ...

Így örködik ime a család kis vendége, a csecsemő gyermek, fiu vagy lányka, tudtán kívül, a család boldogságának állandósága fölött.

S míg ingadozva-gagyogva, járn-beszélni tanul, ügyetlen kis mozdulataival, játéka első próbáival, az első kiejtett szóval, mit inkább megsejteni, mint érteni lehet, mennyi örömet szerez a gyermek a munkától, gondoktól fáradt apának-anyának, úgy, hogy imádnom kell a jó Isten bölcsességét, mely apró dolgokban is megmutatja tervszerű gondoskodását, s látszólag parányiságok alá rejti a mélyebb érzések forrásait...

Ha eddig: a bölcső álmaitól, az első szó örömein át, a gyermek értelme megnyílásáig, a fiu vagy leány közös hajlandóságai mutatkoztak, lassan-lassan jelentkeznek már az elválasztó vonások is, melyek különböző hivatásuk határait is megjelölik.

Gondolkozásában, mert hisz ő már gondolkozik, hajlamaiban, játékaiban, egész magaviseletében eltér immár a leányka a fiutól, nemcsak természeténél fogva, hanem az okos anya irányító nevelése által is.

Mást és másképp tanul a fiú és leány, mindegyik jövő hivatása szerint.

De valamit mégis, lelki táplálék gyanánt, egyformán kell az anyai szív forrásából meríteniök, a miképp az édes anyai tej áldásait is egyformán élvezték, testi életök fentartására.

És ez: a jó Isten megismerése, a hit, a vallás, az áhítat, az imádság.

Mert hát erre is szüksége van a gyermeknek, sőt semmire sincs oly nagy szüksége, mint éppen erre, fiúnak, leánynak egyaránt. De ha még is szabad köztök megkülönböztetést tennünk, a fiúnak inkább csak a maga, a leánynak pedig a maga és sok mások lelki üdve érdekében; s épp azért a nő vallásosságának kifelé tündöklőbbnek, s befelé mélyebbnek kell lennie.

A vallás érzéke veleszületett a gyermekkel.

Mert a vallás nem emberi alkotás vagy találmány, hanem a lélek gondolkozása és élete; - s ennek megnyilatkozása, az áhítat; illatos ibolya az élet kezdő tavaszán, melyet az első meleg napsugár kelt életre.

A vallás, az életnek nemcsak végső alkonyát aranyozza be, hanem derültté teszi hajnalhasadását is; megszépíti a kisdedkort: az élet reggeli álmait.

Nagy szemeit felétek emeli a gyermek, s mielőtt ti beszélnétek, ő kérdez titeket az Istenről, az Alkotóról, arról az országról, ott a csillagok fölött. S mert a gyermek nagy bölcselő, félfelelettel meg nem elégszik, ezer újabb kérdéssel kíván világosságot a furfangos feleletek homályába.

Mikor Isten szinte megosztotta teremő erejét a szüléssel, azt akarta, hogy a gyermek a szülői vonzalom és szeretet útján jusson el Ő hozzá. Azt akarta, hogy a gyermek megismerve földi atya s az anyai szív jóságát, szinte az anyai tejjel szívja magába a mennyei Atya jóságának sejtelmét. Azt akarta, hogy a természetes földi érzések lépcsőzetén emelkedjék a természet-fölötti érzések isteni magaslatára.

Innét van az: hogy mikor a gyermek tudatára jut szülői szeretetének, a hála ébredésével egy időben köszöntik első imádkozó szavai a Gondviselést, ki neki ily jó szülőket adott.

Az élet e mosolygó, rövid korszakán alapszik a hosszabb, a ridegebb földi rész, és alapszik az örökkévalóság.

Érdemes dolog tehát ez alappal, már elég korán foglalkozni.

Miért ne szerethesse a gyermek a jó Istent, s miért ne emelhesse föl tekintetét bizodalommal, tisztelettel arrafelé, a hol lakik a jó Isten?

Kinek van joga kizárni őt az Isten köréből? távol tartani Isten barátságától, mely megtölti kis szívét?

Kinek van joga erre, Isten hívó szava ellenére?

Négyezer éven át volt kizárva a gyermek, különösen a leánygyermek a társadalom jogaiból, a vallás oltalmából, még magából, a szülők szeretetéből is.

Egiptom, Sparta, Athén, Róma s az egész művelt pogány világ hideg kegyetlenséggel végezte az emberirtás mesterségét, s kigúnyolva minden anyai érzést, a pillanat szeszélye szerint mondott ítéletet a gyermek fölött: osztott életet vagy halált. S a kisded gyermekek sorsát ma is

e kegyetlen szeszély dönti el, a világ legnagyobb részén, mindenütt, a hová nem hatott még el Krisztus szava: *Hagyjátok hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyek országa.*⁵

Ime, az Isten Fia mosolygása, mely még szebbé teszi a gyermek lelkét; - ime az ígélet szava, mely kijelöli helyét az Isten szíve közelében.

Jézus maga szólítja magához a gyermekeket: *Hagyjátok hozzám jönni a kisdedekei és ne tiltsátok őket, hisz Atyjok, tanítómesterök, üdvözítő Istenök vagyok.*

És ime, ott látom a kisddek seregét Jézus körül; az egyikre kezét teszi, a másikat dédelgeti, mosolyog a harmadikra, s megáldja valamennyit.

De ott látom a gyermekekkel az anyák seregét is.

Vajjon melyik hozta ide Jézus közelébe a másikat? az anyák szeretete a gyermekeket, vagy ezek epedése Jézus után az anyákat?

Azt hiszem, hogy az anyák és gyermekek szívének közös óhajtása vitte őket ez isteni körbe, hova tán az ő együttes imádságuk, példájuk elvonzza majd a férjet, az apát is!

Mert hát nincs megindítóbb látvány, mint a buzgón imádkozó gyermek, a kisdéd lányka, ki ártatlan szívének fohászait rebegi el a szent Szűz képe előtt. Láttára, nézd, ki rég imádkozott, az apa keze is imára fonódik, s a gyermekkel ő is mondja tovább: *Üdvözlégy Mária... imádkozzál érettünk, bűnösökért most és halálunk óráján.*

Kisdéd lányka, lelkek apostola, folytasd csak imádat, - jótévő harmat annak minden szava, a hervadó lélek újraébredésére.

Szent hivatást töltesz be: elmúlt idők emlékét újítod meg, elfeledett szent ígéket ismételsz újra, s boldog remények hajnalát ébreszted férje üdvét féltő anyád szívében.

De a kisdéd lányka nemcsak imádkozik, hanem hisz is; hiszi azt, a mire hívő anyja, vagy az iskolai oktatás őt a katekizmusból megtanította.

Neki a vallás oltalma alatt kell növekednie, hogy a vallás ereje őrizze meg élete minden szakában, s a vallás malasztjával munkálhassa majd ő is a mások boldogságát.

Sőt e hivatása gyakorlását már el is kezdette.

A kis lányka szorgalmasan tanul; de a katekizmus komoly igazságai többször túlszárnyalják felfogó képességét, s felvilágosításért vagy anyjához, vagy sokszor apjához siet, s ez kellenlenn, de mégis kezébe veszi a rég nem látott könyvet, elolvassa tanításait, gondolkodik, magyaráz, s lehet, hogy ártatlan kis leánya megismételt kérdései eloszlatják szívében a közönyösség fagyát, s az isteni kegyelem hozzájárulásával, a hitetlen apa hívővé változik.

Kedves kis képet fest Bougaud: *Szent Monika élete* bevezetésében.

Ismerek egy tiszteletreméltó, kedves és szellemes urat, úgymond, ki szellemességét leg-többször a szent dolgok rovására csillogtatta.

Nemrég meglátogattam őt; térdén kis leánya ült, tizenegy-tizenkét éves bájos gyermek, ki épp az első áldozásra készült.

Az apa a katekizmusból kérdezte ki leányát, s a mikor beléptem, épp azt magyarázta neki, hogy mi a titok, hogy mindenütt találunk titkokat, a természetben, a társadalomban, magában az emberben, - nem csoda tehát, ha az Istenben is van titok.

---

⁵ Máté 19, 14.

Az apát egészen elragadta leánya élénk felfogása; örömmel ismételte feleleteit, néhány szerencsés ötletét, mely a gyermekajkról oly kellemesen lepi meg az embert.

Ennyi az egész kis történet.

De én azt hiszem, hogy e történetnek folytatása is van.

Az apa, ki maga oktatta gyermekét a hit tanításaira, azt gondolom, el nem viselhetné a szégyent, ha kis lánya azt tudná róla, hogy ő hitetlen.

Oly szépen, oly érthetően tudta felfejteni a vallástan minden homályos kérdéseit, s ő maga még se hinné azokat?

«Hisz akkor apa képmutató!?»

Hogy tehát a képmutatás színét elkerülje, inkább lesz hívő, - előbb képmutatásból, s azután, Isten kegyelmével, meggyőződésből.

De nem mindenkinek van inyére, ha a gyermek, a leány vallásos nevelésben részesül.

Majd később, ha érettebb lesz, s esze behatol a tanultak értelmébe, tud ítélni, s meg tudja különböztetni a helyeset és a helytelent, fel tudja boncolni a nehezebb kérdéseket; majd akkor! de most még éretlen, s lelke erősebb behatások iránt érzéketlen!

De erre meg én kérdezem: Mire való e képmutatás?

Mondjátok ki, hogy egyáltalán nem akarjátok, hogy gyermekeitek Istenről halljanak, hogy a hit, a vallás igazságait megismerjék!

Mert vagy most, a zsenge korban, vagy soha!

Hisz később kis lányotok idejét elfoglalják a többi tanulmányok: a nyelvek, a tánc, az illem, a jég, a testgyakorlás, aztán a színház, a társaságok, s a többi mind, csak nem az Isten, csak nem a vallás!

Ne álljatok hát gyermektek és az Isten közé; az Isten hívja őket, ők pedig természeti hajlandóságuknál fogva kíváncsiak Istenhez. Ha egyéb, sokszor veszedelmes kívánságaikat készséggel teljesítitek, miért nem siettek betölteni e nemes vágyakozásukat? Talán azért, hogy nektek is ne kelljen velük mennetek Isten színe elé.

Azt a tudós ellenvetést pedig, mely a lányka vallásos nevelését, a komolyabb vallási titkok és problémák megfeythetése érdekében, érettebb korára, értelme teljes kibontakozása idejére kívánja hagyni, engedjétek meg, hogy egészen szánalmasnak tartsam.

A hit, a vallás, az Isten, nem csupán az értelem, hanem főképp a szív dolga. S míg a te művelt értelméd hiába vesződik, például a spiritizmus, a hipnózis s más egyéb: társadalmi, bölcsészeti és természeti problémák megfeytésén, ne bántsá gondolkozásodat, hogy a gyermekleány nem törődik a problémákkal, térde meghajol Teremtője előtt, szíve fölemelkedik a megsejtett igazságok szárnyain, tekintete keresi a mennyei Atyát, s ajka buzgó imát rebeg: a te földi és örök javadért.

Az egész életre elhatározó, hogy a kised leányka szívébe korán jusson el a vallás és vallásosság termő csirája, a mint elhatározó a föld termésére, hogy a vetőmag idején, kora tavasszal kerüljön a földbe.

Ha megnövekszik a lány: hitvesnő lesz majd és anya, s e hivatásában szíve gondjaira lesz bízva a férj és a gyermekek boldogsága.

Előre kiszámíthatatlan helyzetekbe sodorják őt majd az élet viharai, mikor összes lelki erőire lesz szüksége, hogy el ne bukják s romlását ne okozza hozzátartozóinak.

Hogy az ellenséges támadás, a kísértés, a kitörő vidámság, és lesújtó szomorúság egyaránt veszélyes óráiban gondolkozása fegyelmezett, szíve vértezett, lelke erős legyen, már a gyermekleány gondolkozásának, szívének, lelkének ég felé kell irányozva lennie, honnét származik minden erősség és oltalom...

De visszatérve a sejtelmes jövő veszedelmei közül, a mosolygó jelen örömeit szemléljük csak tovább.

Ünnep van a családban.

Együtt: az öröm és komolyság, a mosolygó szív, és magába vonult lélek ünnepe.

Az anya szívének büszkesége, az apa komor óráinak édessége, a kedves lányka először járul az oltárhoz, hogy szívébe fogadja a gyermekek isteni Barátjának, az Úr Jézusnak szent testét.

Elérkezett az első áldozás napja.

A kisdéd leányka gondos figyelemmel készült ez ünnepre, hogy méltóképp részesüljön e nagy kegyelemben.

Az édes anyja az apróságokra ügyelt: a fehér ruhára, a koszorura, a fátyolra, hogy gyermeke, ártatlan lelkéhez méltó külsőben jelenjék meg az oltár előtt.

Eszébe jut az ő ünnepe, kisdéd lányka korában; és szeretné visszasírni a fehér ruha, a fátyol, a koszoru, ez első araság ártatlan örömeit.

S a mint lelke visszaszáll a zavartalan boldogság korszakába, visszasírja egyuttal amaz idők földi szennyétől érintetlen gondolkozását is, és lelkébe rég nem érzett megnyugvás költözik.

És az apa?

Ujra gyermekké lett egészen!

Ő vette a szép imakönyvet, ő igazgatja a lányka fürtjeit, ő sürgeti utra a késedelmezőket, s örvendetes következetlenséggel ő maga is ott van a templomban; meghallgatja a szentbeszédet, megilletődve nézi a felvonuló gyermekek seregét, köztök a maga leányát, s mikor az magához veszi az Úr testét, az ő szívében is szokatlan érzés támad: az ünnep, az öröm, az áhítat, az Istenhez emelkedés mindeneket átható meleg érzése.

Oh azok a könnyű szárnyak, a gyermek áhítatának angyalszárnyai, még oly terhet is megmozdíthatnak, mint az apának közönyösségtől súlyos szíve. Jöhet idő, s talán nincs is már messze, mikor a gyermek engesztelő imádsága e csodát is létrehozza.

Mert a gyermeknek e hivatása betöltésében munkatársa is van, ott az oltár zsámolyánál az imádkozó anya, s fenn az oltáron, a közbenjáró Anya, a boldogságos Szűz.

Ő, a szent Szűz volt eddig is a gyermekleányka életének példaképe, gondolkozásának gyámola, engedelmisségében titkos öröme, gyermeki ragaszkodásában fényes tűköre, ártatlanságában jutalmazó királynője.

És a gyermek híven ragaszkodott a szent Szűzhöz, köszöntötte dalaival, tisztelte hódolatával, követte erényeivel, s szobrát, oltárát feldíszítette virágaival.

Megbízhatóbb mintaképet nem is talál a kisdéd lányka, mint a szent Szüzet, mikor élete mosolygó korszakában, Isten iránt való áhítat, szüleit ölelő szeretet, tisztelet, engedelmesség, s minden embertársai lelki java iránt érzett igaz részvét által készül nagy, szent hivatására: az emberi nem megváltásának nem csak tanujává, hanem eszközévé és részesévé is lenni.

Kisdéd lányka, jó helyen vagy; maradj csak ott, Mária oltára előtt; tanuld el szent mintaképed dicső erényeit; kis szived legbuzgóbb könyörgésével eszközöld ki az ő anyai oltalmát, hogy női hivatásodat, melynek már utjára léptél: *élni másért, s a más boldogságában keresni és találni a magadét*, híven betöltsed, szived utolsó dobbanásáig.

Folytasd csak tovább, ... folytasd kis lányka imádat...

III. A HAJADON.

Minél tovább foglalkozik megfigyelő lelkem a keresztény nő alakjával, annál inkább elfogulttá tesz egy részről az eszményi magasság, melyen a nőt szemlélni kívánom, és megdöbben másrészt a tárgy mérhetetlen volta, mely újabb és újabb irányba készíti gondolataimat, s a veszedelemmel fenyeget, hogy csak tökéletlen, és részleteiben sem arányos egészet nyújthatok kedves hallgatóimnak. És ha még hozzá veszem a nő lélekvilága titokzatos voltát, nem üres beszéd e mentség, hanem előre való kikérése a jószándéku megítélésnek ...

A gyermekleány kedves alakja foglalta le utolsó alkalommal egész lelkünket, a mint Isten rendeléséből már is gyakorolgatja hivatása első lépéseit.

Szemléltük édes anyja ölén a csecsemőt, apja térdein a tudni vágyó kis leányt, s azután elkísértük a vallás védelme alatt növekvő gyermeket az oltár elé, melynél első szent áldozását végezte, s melytől a szent Szűz oltalmával távozott élete további utjaira.

S íme kis szívében, amaz eleven, szent gyökér: a vallásosság, az áhítat újabb és újabb virágokat hajtott, egyiket a másik után, a női erények ékes, illatos virágait, míg ő maga ím: *hajadonná* fejlődött.

Eljutott abba a korba, melyet még az édes anya szívéhez közel tölthet el: a teljes bizodalom és édes reménység korába, a mikor ő még kevésbé ismeri a külső világot.

Csalódást nem szenvedett gyengéd lelke fényes boldogságot szövöget; - napsugaras álmok, keserűség nélkül való könyek: ilyen az ő mai világa.

S én vajh, mihez hasonlítsam a nő életében azt az áthidaló kort, melynek egyik határán még a gyermekjátékok vidám zaja zsibong, a másíkról már az élet komoly némasága sötétlik?

Virágfakadás, bimbónyílás: elhasznált képek, s nem is nyújtják azt, a mit általok kifejezni akarnék.

Miképp jellemezzem azt az életkort, mely minden költészete dacára is tele van igaz tartalommal, mely bár virágokkal foglalkozik, már a keresztre is gondol, s arra szánja összefont virágait; mert a jelen boldogsága közt szinte megsejti már a jövőt?

És hol keressen, honnét vegyem a legkifejezőbb szót, mely ez életkor lelki szépségeit mind egybe foglalja, a mely egyesíti magában: a fölserdült leány homloka derűtségét, szeme fényét, arca pirulását, lelke ártatlanságát, szíve érintetlen voltát?

Nem kell soká keresgélnem; megtalálom ím e szót az evangéliumok lapjain: *És küldeték Gábríel angyal egy szűzhez. És a Szűz vala Mária.*⁶

E kor tehát, egyetlen szóval kifejezve: *a szűzi kor*, és legdicsőbb mintaképe: *Mária*.

Nem is habozom a választásban, hogy ez életkor veszedelmeivel foglalkozzam-e ma? vagy inkább koszorút fonjak a hajadon egyik-másik, szép lelki tulajdonságaiból, erényeiből: Mária szent oltárára.

A hol Mária örökődik, s a hol figyelnek az ő intő példájára, nincs közel ott a veszély: fonogassuk hát inkább azt a koszorút...

*

---

⁶ Luk. 1, 26, 27.

A jó Isten, hogy az emberi léleknek a bünbeesés előtt való ősi tisztaságát megközelítőképp megmutassa, belé oltá a hajadon szívébe az *ártatlanságot*, azt a derült, tiszta, fényes tulajdonságot, mely gyönyörködtet, de nem vakít, melegít, de nem perzsel.

Mely, miképp az ezüst foglalat a gyémántot, magába foglalja a hajadon szívének minden ékességeit: az egyeneslelkű őszinteséget, az engedelmes alázatosságot, a jóságos szeretetet, az áldozatkészséget, áhítatot, s velők a többit mind.

Azt az ezüst foglalást, rendesen alig is veszik észre, pedig, ha meglazul a foglalás, elveszik a gyémánt.

Az ártatlanság maga nem ünnepi ékszer számba megy, melyet csak ritkán illik mutogatni, hanem azért mégis ékszer az: a hajadon mindennapi életének nélkülözhetetlen és legszebb ékessége.

Még a szépségben fogyatékos külsőt is szeretetreméltóvá teszi, - míg hiányát nem pótolja semmiféle ragyogó tulajdonság.

Szemedbe jóleső, tiszta fényt, ajkadra édes mosolygást, arcodra piruló virulást: lelked ártatlansága varázsol.

Ez született veled, ezt érintette anyád első csókja, apád szívének ez a legédesebb öröme; s ha magad is úgy akarod: hű kísérod lehet életed záró határáig.

Leggazdagabb virágdísszel azonban, most tündöklök szívedben: ártatlan, szűzi hajadon.

S mikor így tündöklök, egyszersmind hivatást is teljesít, a mások lelki javára.

Mert mely sötétséget ne oszlatna szét ez átlátszó, tiszta világosság? s ki tudna ellentállni az ártatlanság vonzó, példaadó hatalmának?

E tavaszi napsugár fényére, földerül a gondoktól elborult lélek, elnyugszik a bűnös hajlandóság, s új erőre kap a már-már csüggedő kitartás.

Igazán értékes tulajdonság, melyet akaratod, hozzájárulása nélkül el sem veszíthetsz.

Arcod megcsodált szépsége, mely a hizelgők udvarát vont a köréd, hamar eltűnik; a gazdagság, melyre még több sóvár kívánság számít, veszendőbe mehet; boldogságod, mely ifju életedre mosolyog, hirtelen kinszenvedésre változhatik; de lelked ártatlanságát megőrizheted minden időközön át, mint hitves, mint anya; és mikor ezüstös fejjel sirodba készülsz, lelked a gyermeki ártatlanság díszében költözhetik vissza mennyei Atyád szerető szívére.

Íme, ez amaz erős alap, melyen a hajadon mai és jövőendő boldogsága fölépül.

S hogy ez alap valóban erős legyen, és semmi ártó hatalom azt meg ne rontsa, oda állította gyermeke ártatlansága mellé: az anyát.

Boldog az ifju nő, ki hajadon korát anyja szívéhez közel töltheti; közel ahhoz a szívhez, melynél igazabb érzéssel hozzá senki sem fűződik, oly közel hozzá, hogy szinte hallgathatja dobbanásait, s eltanulhatja belőle az élet titkait.

Az anya szava hirdeti, és példája gyakorolja a családban az erkölcsi törvényt; aggódó figyelme kiterjed minden részletre, s éppen azért, mert féltő gonddal őrzi gyermeke boldogságát, s mert szemét élesebbé tette a tapasztalás és a szeretet, észrevesz minden veszedelmet, mely gyermeke ártatlanságát fenyegeti.

Az emberi élet egyik kitűnő megfigyelője, Bougaud, így festi az anya szerepét, a hajadon ártatlanságának megvédése munkájában:

Midőn az ifjú nő, ajkaihoz emeli az élet bűvös poharát, melyről a tizenhat év gondtalanságával azt hiszi, hogy boldogságot rejt, addigra az anya már kiürítette azt a fenekéig, s a világ hiábavalóságait és csalódásait abban a pillanatban ismeri föl, mikor gyermekét a veszély fenyegeti, hogy azoktól elvakuljon. Azért van ez így, hogy a hajadon annak ajkairól hallja az igazságot, kinek őszinteségében soha sem kételkedik, a ki egyedül képes őt a hiú ábrándok világából kimenteni.⁷

S az ifjú hajadon mivel sem hálálhatja meg inkább édes anyja örökös szeretetét, és semmiképp sem lehet hűségesebb munkatársa édes anyjának, a saját lelke ártatlansága megvédésében, mint ha szívét, lelkét őszinte gyermeki *bizodalommal* tárja fel anyja előtt, ki neki nemcsak megszülő és fölnevelő dajkája, hanem tapasztalt barátnője is, a jó Istentől rendelt őrző anyala, és esetleges tévedéseiben leghívebb utbaigazító mestere, szinte gyóntatója.

Mert hát az ifjú leány ártatlan lelkületének is lehetnek már titkai. Kire bizhatná azokat, mindjárt keletkezésök órájában, s kinek kebelére rejthetné el arca pirulását, mint az anyja szívére?

Lelke ingadozásai közt, vajjon kitől kérhetne tanácsot, mint ez édes anyai szívtől, mely egyedül az ő boldogságáért dobog?

Az úgynevezett jó barátnő, nem mindenkor alkalmas és hű letéteményese a gyöngéd bizodalomnak, s nem egyszer kegyetlenül visszaél azzal, örök romlására a csalódott szíveknek.

Simuljon hát csak határtalan bizodalommal édes anyja szívéhez, öntse át abba, a mit magában megtartani úgy sem tud, s kezdje meg előtte: dobogó szíve titkos vallomásait.

De mielőtt az idő bekövetkeznék, a mikor a hajadon a sejtelmes jövővel foglalkozik és szíve eltelik előbb nem ismert érzéssel, ez időig az ifjú nőnek még sokat kell tanulnia, mert a jövőendő bizonytalan, s a viszonyok ezerféle alakulásait előre látni nem lehet. Neki pedig készen kell lennie; az élet harcaiba: lelki erőt, életbölcsest, önfeláldozó szeretetet kell vinnie, s honnét vegye majd a szükség idején, ha hajadonsága erre rendelt korában el nem sajátította, illetve nem gyakorolta mindezeket, s a női szív többi erényeit?

Az édes anya szent közelsége ama tanító iskola, mely az Istentől a hajadon szívébe oltott nagy tulajdonságokat életre fakasztja, kifejleszti úgy, hogy a kellő pillanatban akár hőssé váljék, hozzátartozóinak boldogsága érdekében, és ő, a gyenge, megerősödve lélekben, fölemelje, gyámolítsa az összeomlott óriást ...

Édes jó anyja kifejleszti benne ama *gyermeki őszinteséget* is, mely az ifjú lány szívének bájos tulajdonsága, szinte alapvonása.

Nyílt tekintetéből, hangja őszinteségéből a lelke beszél, - s én nem tudnám elhinni, hogy mást beszél, mint a mit gondol.

Korunk legcsodásabb történetének, a lourdesi barlang szent titkainak, a boldogságos szent Szűz tizennyolcszoros megjelenésének és kinyilatkoztatásainak hite, mely millió és millió ember szívét töltötte el, egyetlen serdülő hajadonnak őszinteségén alapszik.

Igaz, hogy a lányka beszédét megerősítették a reá következő csodák, de a szűz Anyát mégis nem látta senki más, csak Bernadette, szavait nem hallotta senki más, csak Bernadette, s íme az ő szavának egyszerűsége, elbeszélésének megható őszintesége, melyről még az egyébként kételkedők is tanúságot tettek: a massabieli sziklaoromra fényes márványcsarnokot teremtett, melynek falait arany és selyem fűdi, a barlang elé nemzeteket vonzott, s imádságos dalt fakasztott az ajkáról, könyforrást a szemekből, s eleven hitet a szívek kövei közül.

---

⁷ Bougaud-Ruschek: Szent Monika élete.

Mert csodálatos erő rejtőzik az igazságban, édes báj az őszinteségben; meghatja és meggyőzi a szíveket.

Nem is állítom melléjük fekete ellentétöket: a hazug képmutatást; mert vajh mi köze ennek a hajadon lelkületéhez, melyet az ártatlanság, őszinte, tiszta igazság és alázatos szerénység fuvallata lehelt egybe.

Szedegetem inkább tavaszi virágaimat, s fonogatom tovább a koszorút...

A hajadon szíve ártatlanságának kettős öre: *a szemérmesség és alázatosság*.

S íme, ismét csak a nazarethi alázatos Szűz alakját látom, ki pirulva fogadja Isten követét, és szemlesütve hallgatja a nagy ígét, hogy ő lesz anyja az Isten Fiának.

Mert a miképp Kain a testvérharag, Judás az árulás, Magdolna a bűnbánat előképe lett: Mária a szemérmes alázatosság mintaképe, időtlen időkre.

Az ő oltáráról lecsepegő harmat öntözgeti és eleveníti ez ékes virágokat, melyekkel Isten keze díszítette föl a hajadon lelkét, s a melyeket a világ szellemének hűvös áramlása könnyen elfonnyaszt.

Nem kísérlem meg, dicsőíteni az alázatosságot és magasztalni az ártatlanság szemérmes pirulását, csak a Szentírás bölcs beszédét ismételem, mely arra tanít, hogy *a ki megalázza magát, dicsőségben lesz, és a ki lesüti szemét, az megszabadul*,⁸ és csak arra hivatkozom, hogy a nő szíve, minden időközön át, sokszor reászorul e kettős erény védelmező erejére, mert nemcsak ékesítő virágul bírja ezt, hanem oltalmazó fegyverül is.

A legelső meggondolatlan szóra, melyet a nő jelenlétében ejt ki a könnyelműség, felszökik a hajadon arcába a szent pír és tiltakozik mind az ellen, a mi illetlen, legyen az akár hizelgő bók, akár tolakodó tekintet.

És a férfit alig mer olyasmit remélni, mire őt a nő szemének megvillanása föl nem jogosította.

Az alázatosság szelleme is sokszor segítségére jó majd élete különböző körülményei között.

Az ifjú hajadon tehát, ki nem határoz, hanem vár, nem választ, mert ő a választott, jól teszi, ha büszkén fölemelkedni készülő fejét meghajtja, s helyet enged szívében az igazi alázatosság nehéz, de megnyugvást árasztó erényének.

Majd ez megtanítja őt arra is, hogy a nő ereje éppen gyengeségében rejlik, hogy alázatos lemondása teszi őt környezetére nézve elfogadható, kedves hatalommá, melynek mindenki kérés nélkül is szívesen engedelmeskedik, - míg az elsőbbségért versengő büszkesége, követelő kevélysége felforgatná a természetes családi rendet, és tönkre tenné a saját és övéi boldogságát ...

A hajadon erényei között, az alázatosság közel szomszédságában találok még egy erényvirágot: az *engedelmességet*.

Engedelmesség! Ismét új szó, új kötelesség!

Hát a ház dédelgetett urnőjének még az engedelmesség igája alá is kell hajtania kis fejcskáját?

Akaratát a más akaratához kell szabnia s nem repülhet idestova, mint a miképp szabadságra vágó természete megkívánja?

Nem! és nem is válnék a javára!

---

⁸ Jób 22, 29.

Sem önmagának, sem másoknak!

A ki egykor parancsolni akar, a saját tapasztalásából kell megtanulnia, mily nehéz az engedelmesség.

Az engedelmesség nem veri bilincsekbe a lelket, nem fosztja meg szabadságától, sőt akkor győz ez, és lesz királynő, mikor uralkodik önmaga felett, mikor hajlandóságait a törvényhez szabja, s akaratának lázas sietségét a felsőbb akarat súlya által mérsékli.

Már mint gyermek imádkozta, s ma is, mint hajadon, mindennapi imájába foglalja e szent kérést: *Miatyánk, - legyen meg az akaratod. -* A mennyei Atya akarata pedig az, hogy a gyermek engedelmeskedjék a szülőinek.

Nem sok idő múltán, parányi kis teremtes akarata előtt hajol meg, mint anya; parancsol neki a kised síró szava, sőt parancsol férje szeszélye, s ha nem akarja lehetetlenné tenni azt a frigyet, mely őt a hitves és anya nevére jogosítja, neki kell túrnia, engedelmeskednie, az isteni büntető szó szerint: *férjed hatalma alatt léssz, és ő uralkodik fölötted.*⁹

Hogy pedig egykor ez engedelmesség ne váljék terhére, és jövő hivatása érdekében is, tanuljon meg már a hajadon engedelmeskedni, nem kényszerűségből, hanem *szeretetből*, mert ezt az Isten akarja, s a mások java tőle megkívánja.

Szeretetből!

A minthogy az ő ártatlan, tiszta lelkének minden cselekvése, a szeretet forrásából származik.

Szereti ő a jó Istent!

Tiszta lelke örömdalaival köszönti mint jó Atyját, ki neki életörömeit, az ifjuság báját, mindenek szeretetét, különösen pedig édes, drága jó szüleit adta.

Lélekben megcsókolja áldó kezét, s buzgón imádkozik hozzá minden szükséges áldásokért...

Szereti jóságos, kedves szülőit!

Atyját, kinek ő szemefénye, anyját, kinek édes öröme és reménysége; szeretetből engedelmes irántok, hálás jóságos voltukért; mosolygásával elsimítja homlokuk redőit, ifjusága vidám hangjaival feledteti hanyatló koruk gondjait, s ártatlan könyeinek tiszta keresztvizével mossa el lelkükről, a mi foltot az élet küzdelmei azon netán ejtettek.

Szereti testvéreit!

Gyönyörködik bennök; s mint az egy töről fakadt virág egymásra mosolyog, édes mosolygással játszik velök, s megosztja ekképp édes anyja gondjait.

Szereti különösen fítestvére lelkét, - mikor az veszélybe kerül; imádkozik érte, hogy Isten oltalmazza meg a lélek minden betegségétől.

És szeretetét kiterjeszti mindazokra, kikkel érintkezik, mintha tudná, hogy csak a szeretet gyökeréből fakad a viszázs szeretet virága, s nem a kemény szó ridegsége, hanem a szeretet szavának édessége hódítja meg a sziveket.

Szeress csak tovább lányka, mert szíved szeretetre van alkotva; gyakorold szívedet a tiszta szeretetben, míg csak el nem érkezik a nap, a mikor kis szíved: anyád, apád, testvéreid körén kívül, egy más alakot is fölfödöz, és bensődben hirtelen megszületik egy másik érzemény, hasonló a szeretethez, de még sem azonos vele, melyről sejtet, bár hinni nem mered, hogy ez a szerelem.

---

⁹ Móz. 3.16

Ne pirulj ifju lányka, hogy ártatlanságod szent zománcára reásütött a *tiszta szerelem* sugára.
 Isten akarja, hogy megtalálják egymást a szívek, s az igaz szerelem boldogságában egyesüljenek.
 Nem a testi szépség és lázadó vér, nem a vagyon és kapzsiság, nem a különböző érdekek kiszámított találkozása ez, hanem két szív, két lélek egyesülése, úgy, a mint az Isten akarja.
 Nem a hiúság és kacérság fegyverei és másrésről az érzéki indulat, hanem a nemesebb emberi vonások, a szemek fényéből kisugárzó belső tulajdonságok hozták létre a lelkeknek e kölcsönös találkozását.
 Nem is néhány méztől csepegő hét számára, hanem két léleknek egygyé olvadt egész életére készül e szövetség.
 És íme, ifju hajadon, e vonzalommal együtt elérkezett a nap, a mikor szíved nem elég mély arra, hogy el tudd rejteni érzéseidet. Szíved hevesebb dobogása, szemed kigyúló fénye, elmélázó tekinteted elárul, hogy titkot rejtegetsz szívedben. S mert veszedelem nélkül sokáig úgy sem rejtegetheted, szinte keletkezésének első pillanatában helyezd el azt jó anyád szívének oltalma alá.
 És ő, kinek nem arra lesz a főgondja, hogy leányát minden áron férjhez adja, hanem inkább, hogy őt minden áron boldogítsa, már itt a földön, ha lehet, és ha nem lehet, legalább az örökkévalóságban: bizonyára okos, józan, anyai tanáccsal támogat, hogy mit cselekedjél.
 Sokat látott szemei hirtelen észreveszik, hogy az Istentől van-e e vonzalom, - vagy a gonosz-nak is van-e benne valami része; és a szerint, imádságával erősíti meg azt, vagy anyai szeretetével oltalmaz meg attól.
 De ne rejtsd el szíved titkát a szűz Anya elől sem.
 Beszélj vele imádságodban. Ha bizalommal kéred, felel neked és meghallod hangját s a világ ezer lármája közt is megismered intő szövegét.
 Kövesd tanácsát.
 A két anyai tanácsa nem különbözhetik, és hiszem, hogy ez égi szó, mely bensődben megcsendül, visszaállítja szíved megzavart harmóniáját.
 Tárd föl a szent Szűz előtt érzéseidet; a mi tiszta bennök, megáldja, s a mi tán földi salakkal kevert, azt megtisztítja.
 Térdelj csak a szent Szűz képe elé, hisz oly megragadó, mikor a szűzi hajadon, a szűzi Anya oltára előtt imádkozik, - mikor az *áhitat* fénye körülsugározza az ártatlanságot.
 Éppen mint mikor napsugárban fürdik a gyémánt.
 Kérd ki vezető tanácsát minden időkre.
 Barátnőid, sőt maga édes anyád sem lesznek mindenkor veled.
 Amazokat talán a változó érzés fordítja el tőled, ezt pedig a viszonyok vagy a halál szakítja el szíved közeléből.
 A szent Szűz oltalma állandó: örömben, búbánatban hívősegítő...

*

S íme, míg így beszélgettünk, elkészült a koszorú, melyet szíved egy-két erényéből fonogattunk egybe.
 Visszaadom neked, mert a te lelked virágaiból készült; jó lesz menyasszonyi koszorúnak; mindennél szebben ékesíti majd boldogságtól derült, szép, ifju homlokodat.

Jól tudom, hogy mielőtt fejedre tennéd, s föléje tűznéd araságod fátyolát, felajánlod elébb a szent Szűznek, hogy szentelje meg azt az állhatatosság, az erősség, a kitartás kegyelmével; mert magad is érzed, hogy a reád bizandók boldogságát s ezzel együtt a magadét, nem a külső körülmények: a vagyon, a rang, a szépség, hanem lelked nemes tulajdonságai, s azokban való állhatatosságod biztosítják számatokra.

Menj, - az ifju jegyes vár reád az oltár előtt.

A szent Szűz anyai szeme örködjék fölöttetek ...

IV. A HITVES NŐ.

Nem ismerek régibb, tiszteletreméltóbb, s az életre kihatóbb szövetséget, mit ember emberrel köthet, mint a hitvesi frigykötés.

Az emberiség legősibb könyvének, a Szentírásnak legelső lapjain ott találom a házasság alapításának történetét.

Az első ember boldogan élvezi a létezésnek édes örömét.

A dúsvirágu szabad természet, az édenkert csábos illata veszi őt körül; lakótársai, a teremtetett állatok, hizelegve simulnak térdihez; a virágok hímes szőnyegén járva, ízes gyümölcs mosolygása, üdítő patak csobogása, napsugár és hűvös szellő váltakozó csókja emelik lelkét, s szolgálják híven, hogy meg ne ismerjen soha más érzést, csak a tökéletes boldogságot.

S mégis, az emberi szív Alkotója és érzéseinek vizsgáló Istene, mintegy önmagával tanácskozva, imígy beszél: *Nem jó az embernek egyedül lenni, teremtsünk hozzá hasonló segítőt.*¹⁰

És a férfiú, szívének megnyilatkozó érzései között: az édes öröm, a tiszta szerelem, a beteljesedett boldogság csodálkozó felkiáltásával köszönti a hozzá hasonló segítőt:

*Csont ez az én csontaimból, test az én testemből, férfiúi lesz a neve, mert a férfiuból vétetett.*¹¹

S azután, jövőbe néző tekintettel, e szövetség törvényeül jósigéket hirdet: *Annak okáért elhagyja az ember atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és lesznek ketten egy testben.*¹²

A szenvedélytől még el nem vakított férfiú önkéntelen vallomása hirdette ki legelőször, hogy e frigy, melyet Isten keze kötött és áldott meg: a férfiú és nő szívének egymáshoz való ragaszkodása, még ama természetes vonzódásnál is nagyobb, mely a gyermeket a szülék szívével fűzi egybe, hogy e frigy: minden időkre szánt, egy, mély és sérthetetlen szövetség.

De a mint az állandóság Istene a keze által kötött frigyét az állandóság jellegével ruházta fel, a boldogság Ura azt kívánta, hogy ez állandó szövetség boldog is legyen.

És mily hirtelen megzavarta e frigykötés tiszta örömeit, mily hamar megingatta szilárdságát az irigység, a gyűlölség szelleme.

Csábító szókkal gonoszra vitte az asszonyt, s általa a férfiut; megejtette őket a hiuság és kevélység törével, s íme, vétkök súlyos büntetéseképp gyötrelmévé vált az öröm, tövissé a virág, verejtékessé a kenyér.

Istent-látott szemök e fénybe többé nem tekinthetett, sőt egymás szemébe is csak szégyenpír közt néztek; s a mint a derült ég kék színét sötét felhő takarta előlük, szívékbe is bánatos sejtelem költözött, e benső, e szent, e széttörhetetlen frigykötés sorsa felől.

És féltő sejtelmök valósággá változott.

A szív keménysége: a vér szenvedélye, a test bűne letaszították a nőt rendeltetése helyéről, a férfiúhoz hasonló segítőtárs méltóságából, mélyre sülyedt a férfi és nő egyaránt, s szövetségek nem is maradt szabad frigykötés többé, hanem a zsarnok viszonya a rabszolgához.

---

¹⁰ MÓZ. 2, 18.

¹¹ MÓZ. 2, 23.

¹² MÓZ. 2, 24.

Negyven századon át, a bűn mind sötétebbé tette a lelkek éjszakáját, s reménytelenebbé a felvirradást; a mint egyszercsak, hirtelen, csillagfény világít ez éjszakában: *Maria, Stella matutina, Mária, hajnali csillag*, s hirdeti a fölkelő napot, Jézust, ki nyomban utána, evangéliumának fénysugarát szórja szerte szét, s melegséget, világosságot visz a megdermedt és elsötétült szívekbe.

S mikor megszenteli a földi élet minden viszonyát, nem feledkezik meg a házassági frigykötésről sem, sőt első sorban foglalkozik vele, egyetlen szavával visszaállítja eredeti méltóságát, rendeltetését, egységét, felbonthatatlan és sérthetetlen voltát, természetfölötti kegyelmekkel siet segítségére az emberi gyarlóságnak, a szentség magasára emelve szíve szerelmének szövetségét.

Megismételi a paradicsomi törvényt: *Elhagyja az ember atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy testté lesznek*, megerősíti a maga ígéivel: *Már nem kettő, hanem egy test*, és betetőzi a kijelentéssel: *A mit tehát Isten egybe kötött, ember el ne válaszsza*.¹³

És ez egybeölelkező paradicsomi és evangéliumi törvények idejétől fogva, a házassági frigykötés, és benne minden: *egy*; egy test, egy lélek; egy sors, egy élet; egy reménység, egy vigasztalás; egy mosolygás, egy zokogás; egy becsület, egy gyalázat; egy gazdagság, egy koldusbot; egy áldás, egy átok; egy szív, egy boldogság.

S mióta ez isteni szó, a család épségének, s a nő gyengeségének védelmére világgá ment, a *házasságnak* - a nagy francia püspök, Bossuet szavai szerint - *más befejezése nem lehet, mint az életnek; s a gyermekeknek nem szabad látniok, hogy anyjokat elűzzék és helyébe állítsák a mostohát*.

Hogy e hitvesi frigy valóban egy legyen és a férfiúnak soha eszébe ne jusson széttörni e frigyét, jól esik hinned, hogy Isten munkatársául választotta a nőt, hogy szíve nagy tulajdonságaival megőrizni segítse e frigy épségét és hűségét.

Látom is a nőt csendes munkakörében, a mint lelke erejével, bölcs okosságával, önmegtagadó lemondásával, s elbeszélhetetlen többi erényeivel őrzi a reá bízott kincset, a hitvesi szövetséget, minden ellenséges támadástól, híven, szelíden, okosan, mint választott munkatársa a jó Istennek.

Erőssége a nehéz munkában, segítése a veszedelemben, tanácsadója a kétségekben, megvigasztalója a csüggedésben: a szent Szűz, kinek képe előtt esdekelve, hálát adva sokszor imádkozik... az állhatatosság szent kegyelméért.

*

A hitvesi frigy, két szív szerelmének állandó szövetsége egymás boldogítására.

Ismételem, a mit már elmondottam: Isten akarja, hogy megtalálják egymást a szívek: s az igaz szerelem boldogságában egyesüljenek.

Nem a testi szépség és lázadó vér, nem a vagyon és kapzsiság, nem a különböző érdekek kiszámított találkozása ez, hanem két szív, két lélek egyesülése, úgy a mint az Isten akarja.

Nem is néhány méztől csepegő hét számára, hanem két léleknek egygyé olvadt egész életére készült e szövetség, a szeretet közös érzésében, s a boldogság édes reményében.

S mert e szövetség a szív szerelmén alapszik, boldogságának állandó volta is, a szív szerelmének állandóságát és kizárólagosságát föltételezi.

---

¹³ Márk. 10, 7-9.

Szeretni egyet: *egyedül és örökre.*

Mi más ez, mint a test, a szív, a lélek hűsége a szeretetben, minden időközön keresztül.

Természetes, hogy lényeges kelléke a házassági szövetségnek.

És e lényeges kellék őrzőangyala: a nő.

Az ő szeretetreméltósága ápolja a szeretetet, szép lelki tulajdonságai a becsülést, gyengédsége a ragaszkodást.

Ha neje szépségére büszke a férj, jósága állandó öröme szívének, jóleső figyelmessége éppen nélkülözhetetlenné teszi lelkének.

És mégis, mily nyomorult az emberi szív!

Költők dalában nincs kifejezve mélyebb érzés, az övéhez fogható; nincs hang édesebb, mint a melyen ő beszél; szerelmi heve büszkén esküszik a Krisztus keresztjére: *Szeretem őt, feleségül veszem, el nem hagyom, holtomiglan holtáiglan, Isten engem úgy segítjen*, és mégis, ijesztő gyorsasággal pusztul el sokszor az a mély érzés, válik keménynyé a lágyan sutogó hang, lesz fagyossá a szerelmi hév, s feledve a holtig-kötő esküt, siet az ifjú pár, egymástól messze el, egyik jobbra, másik balra; a férj: vissza ifjúsága könnyelműségeihez, s a nő: talán édes anyja szívéhez.

Mennyi bölcseségre, mily tapintatos okosságra van a szegény nőnek szüksége a még fenyegető veszedelem idején, hogy úgy elrejtse a szeretet láncait, hogy a férj csak azt érezze belőlük, a mi szeretet és semmit abból, a mi lánc; hogy szabadnak tudja magát, kinek nem kell védekeznie a rabság ellen.

Mert jaj, ha megsejti, hogy ez mégis lánc, egy egész életet lekötő rabság, és széttöri a bilincset, mely hitvesével összeköti; félek, hogy a szétpattanó láncszemek özszeűzzák mindkettőjük boldogságát.

És mennyi lelki erőre van szüksége akkor, mikor a forró szeretet helyét a hideg megszokás kezdi elfoglalni. Mikor a nő észre kezdi venni, hogy a férj arcának csak komoly felhője az övé, derült mosolya már a másé; zokszó esik csak otthon, az édes enyelgést, minek zenéjét egykor ő hallgatta, most a más szíve élvezi.

Elfeledve, csak emlékein tépelődik, s gyűjtögeti a lelki erőt, ő, a gyenge nő, hogy állhatatos tudjon lenni a hűségben, mely nem csak nem vétkezik, de nem is gondol a vétkekre, s bánatát a szent Szűz oltára előtt panaszolván, önmehtagadás és lemondás közt, egyetlen gondja: visszavezetni az eltévedtet a hűség elhagyott útjára.

És ez önmehtagadó lemondás még igen sokszor áll őrt kettőjük szívének boldogsága mellett.

Nehéz dolog mehtagadni magát és lemondani akarataról, a más kedvéért.

De hát igazán a más kedvéért?

És nem annak a kedvéért, ki vele egy test, egy lélek, kinek békesége, nyugalma, boldogsága az övével egy? miért ne lehetne hát az akarata is egy, a hitvesi engedékenység édes szellemében?

A lélek akarata terjeszkedik, elérni kívánja sokszor talán az elérhetetlent; és íme a másik akarat keresztül szeli, nem engedi tovább, és a két akarat találkozásából megkésül a kereszt, mit hasznosabb a türelem passziáival megkoszorúzni, mint az összeűzött boldogság cserepeivel megdobálni.

Ujra mondom, nehéz dolog, de nem lehetetlen, s a családi boldogság érdekében, multhatatlan.

A férfi maga választja életsorát: a pályát, mely neki ellátást biztosít, sőt élete sorsosát is: a nőt, kivel megosztja nevét, állása fényét, kenyeré javát, a ki neki felesége lesz; fele lelke, fele szíve. Miért is a férfi önállósággal lép az életbe, s mikor elhagyja atyját, a családi kört, melyben nevelkedett, ő is férfi lesz: családfő, mint az édes atya volt. Emez önállóság, lelkének bizonyos határozottságot kölcsönöz, mely uralkodni, kormányozni kíván, s mely a főnhatóságot gyakorolva, nem szívesen hajol meg a nőnek sokszor jogos kívánságai előtt, melyeket női szeszélyeknek tart.

A nő ellenben nem számíthat ez önállóságra. Nem ő választotta férjét, hanem ő a választott, s mikor elhagyja anyját, nő lesz ő is, hitvestárs, mint az édes anyja volt: segítő társa annak, ki őt kiválasztotta. Isten rendelése és a természet törvénye szerint, nem első, hanem a második.

De mikor tudomására jut, hogy testi-lelki tulajdonságaira nézve egyenértékű a férfival, földi és örök rendeltetésénél fogva pedig hasonló hozzá, sőt a családi gondok viselésében, a család boldogításának nagy munkájában, sokszor övé a vezérszerep, ő az első, ő az érdekesebb, - nagy szerencse, ha a kísértés óráján az is eszébe jut, hogy az ő engedékeny lemondása, bölcs türelme, és főképp minden áldozatra kész, igaz, tiszta szeretete, védi meg a családi élet békés nyugalma, és biztosítja boldogságát. Tartalmas, édes szó a családi béke, mely minden földi áldozatra érdemes.

Hisz ez köti igazán össze a lelkeket, ennek ölén fejlődik a tiszta szerelem, s jár nyomában a boldogság.

A hol a lélek békéje honol, ott tartózkodik az Isten, s a hol az Isten lakik, ott van a mennyország.

Üdvözöllek békés, szent otthona a családi boldogságnak; ünnepi nyugalmatat jóleső örömmel szemlélem, és áldom a szívet, melynek bölcs szeretete létrehozott és megőrizett ...

Bájos kis elbeszélést mondok el, a tanulság önként kínálkozik belőle.

Széles, mély sziklahasadékon, szédítő örvény fölött egyetlen fenyűszál vezet át.

S egyszer íme, mindkét oldalról egy-egy zerge lép a fenyűszálra.

Már rajta halad mind a kettő, mikor észreveszik egymást.

Vissza nem térhetnek, jaj mi lesz, ha egymással megütköznek?

Elvész mind a kettő.

De a veszedelem megsejtett pillanatában, titkos ösztön határozottságával oda simul a gyengébb a fenyűszálhoz, s a másik, szinte hálásan, figyelmes gonddal lépked át fölötte.

A veszély elmúlt, s emléke alatt, alig ismétlődik újra.

A tanulság - megismételelem - önként kínálkozik belőle, a gyenge és gyengéd nő részére, a családi élet sötétebb óráiban ...

A békétlenség, az egyenetlenség szomorú képét nem rajzolom; azok gyűlölködő harcát, kiknek szeretet a hivatásuk, nem beszélem; mert a pusztulást sem kívánom látni, mely e harcot nyomon követi.

Tovább nézem inkább a férj boldog otthonát, mit néki hűséges hitvesi kezek édes fészkeül készítettek, melyben résztvevő szívvel osztják meg az élet örömeit, gyötrelmeit, törölgetve a gyöngyöző verítéket, s elhessegetve az élet sötétebb gondjait: a hűséges élettársak.

Megnyugvással látom, hogy e kedves otthonban, öröm és bajság gyöngyöző veríték és életgondok között, ott lakik a jó Isten is. Az áldott nő lelke nem engedte eltávozni körükből.

Ott tartotta, biztatgatta, hogy szeretni fogják, ő, és majd a férje is, ki ma még idegen tőle, de majd ha megismeri, hogy családi boldogságuk forrása egyedül csak a jó Isten: szeretni fogja ő is, és szeretik később még többen: ma még láthatatlan, ártatlan angyalkák, kiket Isten kegyelmétől kér, vár és remél. És nem is engedi el otthonukból az Istent később sem. Soha, soha!

Az áldott Jézus, képe, a kereszt ott függ, a családi szoba díszhelyén, társaságában a Szűz Anya képe, nem csupán mint fali dísz, elfeledve, portól fedve, hanem imádságos fohászok harmatával érintgetve, megilletve.

Úgy látom, hogy a vallás itt nem ünnepi külsőség csupán, hanem a mindennapi élet lüktetése, vére, élete, melylyel karöltve jár a béke, a nyugalom, a boldogság.

S mert e nő szívében Isten lakik, derült e szív, nyílt és őszinte.

Neki nincsenek titkai, miket férje elől rejtegetnie kellene, bizalom mosolyog ki szemeiből, mely viszont bizalomra, őszinteségre kötelez.

Házasság életök napsugaras és elborult óráit avatatlan szemek előtt nem fűdi fel; panaszszóval, idegentől meg éppen nem kér vigasztalást családi benső dolgaikban, félreértéseikben, a miket csak kettőjüknek szabad tudniok, s a miknek legjobb bírása a jó Isten.

És e tekintetben még a saját édes anyja sem kivétel; hátha az is, meg nem értené leánya panaszát; apró kis bajában családi veszedelmet sejtene, s kettőjük jó édes anyjából - a családi béke igaz veszedelmére - kibontakoznék a rettegett anyós.

Férjét, a hitves nő édes jó uramnak szólítja és tiszteli. Urának, de a kinek urasága nem rabbá teszi őt, hanem urnővé.

Jól megérti ő, hogy kell főnek lenni a családban, a ki gondolkodik és gondoskodik; ő majd lesz a szív, mely érez és boldogít. Ő árasztja szét a családban a nemesebb érzéseket, az ő szelídsége fékezi a már-már kitörő haragot, gyengédsége előzi meg a durvaságot, előkelő gondolkozása teszi finomabbá a társalgás hangját, tartja távol az illetlen szót, és mikor itt az ideje, az ő lelkének szárnyain emelkedik a család gondolata Isten színe elé.

De a hitvesnő nemcsak érző szíve a családnak, hanem munkás keze is.

Mi történnék, ha nem volna gondja házára, s háziasszonyi kötelességeit nem ismerné?

E kötelesség egyiket a munka fáradtságára, a másikat a kormányzás és felügyelés gondjaira kötelezi.

Nem hiába adta Isten a nőnek azt a hajlandóságot, mely őt a ház gondjaihoz köti, s nem hiába magasztalja a Szentírás a jó háziasszonyt: *A szorgalmas asszony koronája férjének*,¹⁴ és azután: *A bölcs asszony építi a házát, az esztelen pedig a fölépültet is lerontja a kezeivel*,¹⁵ és végre: *A ki jó asszonynyal bír, a jólét alapját bírja, hozzá hasonló segítsége van, és nyugalom oszlopa*.¹⁶

A ház vezetésének, belső kormányzásának, gondviselésének, a munkásságnak kötelessége alól tehát az igaz hitvesnő magát nem vonja ki, még akkor sem, ha rangja, vagyona ezt neki megengedné.

Ez az ő foglalatossága, az ő kormánya, melyet teljesít és vezet, s nem kíván koronáját vesztett királynő lenni a maga családjában.

---

¹⁴ Péld. 12, 4.

¹⁵ Péld 14, 1.

¹⁶ Sirák fia 35, 20.

Elég szerencsétlen, ha betegség, kor vagy más egyéb ok, e kedves foglalkozás örömeitől és gondjaitól megfosztja, de saját szántából ezt magától el nem dobja.

A munka egymagában is megtisztelő foglalkozás. Nem szégyen senkire sem, sőt újra hangsúlyozom: kötelesség: rang, méltóság és vagyoni állás kivétele nélkül.

Régi igazság, hogy a malomkő, mely jár: vagy dolgát végezve, liszté őrli a búzát, vagy céltalanul, porrá őrli önmagát.

Még a halál is szebb a munkásság, mint a tétlenség közepette.

A szántásban elkopott ekevas többet használt, mint a melyet a rozsa emésztett meg.

Kiváló kötelességet teljesít a hitvesnő, mikor háziasszonyi teendői között foglalkozik.

A házirend tőle indul ki; a jól eső tisztaság, csín, az ő figyelmét dicséri; az asztal örömei: az ízletes étek, a ruházat: az öltözködés, a férjnek, e nagy gyermeknek, minden apróbb kívánsága az ő gondosságára számítanak.

Találékonyasága a hasznos foglalkozások egész sorozatát eszeli ki, tétlenül nem hagy, és fölösleges, megerőltető munkával nem terhel senkit sem. Munka, pihenés, okos beosztással egymást követik, időt hagyva a lelket üdítő nemes szórakozásoknak is.

A cselédség az ő háziasszonyi okos fegyelme alatt áll, melynek szigorát igaz jóakarat mérsékli. Családja vallásossága mellett ezek lelki dolgaira is szívesen gondol, s nem képzelet, hogy a néhány forint bér árán kezök munkája mellett a lelkök örök üdvösségét is megvásárolta.

Hosszu tapasztalás megtanította, hogy a hű cseléd kincse a háznak, kit megbecsülni tartozik. De arra is megtanította, hogy a cseléd csak akkor lesz hű a házhoz és urnőjéhez, ha hű az Istenéhez.

Az urnő a maga érdekeinek okos megvédése szempontjain kívül, főképp, a cselédnek, mint embertársnak lelki méltósága tekintetéből, nemcsak alkalmat ad vallásos kötelmei pontos teljesítésére, hanem arra ösztönzi is, és előtte példával elüljár.

Megkívánja tőle a munkát, a szentírási törvény alapján, hogy a ki nem dolgozik, ne is egyék, de nem fagyos kegyetlenséggel, mely eltaszít, hanem szelíd jósággal, mely vonz és a jóra ösztönöz.

Mert ha az a szegény leány, ki az édes mindennapi kenyérért szabadságát volt kénytelen áruba bocsátani, az urnői szigor mélyén megérzi a jó bánásmód szelídségét, hálával ragaszkodik a nemes lélekhez, ki az ő egyszerű szívének kipótolja a bár szegényebb, de reá nézve mégis boldogító családi kört, édes anyja nélkülözött közelségét ...

Hogy a hitvesnő munkás kezének egyik értékes tulajdonsága az okos beosztás és helyes takarékoság, szinte fölösleges hangsúlyoznom.

Mint hűséges segítőtárs, esztelen költekezéssel, nem szétszórni kívánja fényűző divatra, mulatságra, a mit férje tán nehéz munkával megkeres, hanem a számító okosság beosztásával használja fel és tartja meg azt.

Életelve, hogy a ki a sajátját tékozzolja el, esztelenül cselekszik; a ki pedig hitvestársát és gyermekeit fosztja meg a jólét alapjától, vétkezik a saját vérei ellen, és vétkezik önmaga ellen; mert az esztelen költekezéssel a családi békeséget, s a saját maga boldogságát döntögeti halomra.

*

Nem mondtam el mindent.

A hitves nő szent hivatása tartalomban oly bőséges, hogy szinte kimeríthetetlen.

Jelezve hát inkább a hitves nő alakjának egyes vonásait, kiegészítésül a tökéletes mintaképre mutatok: a szelid, a hallgató, a szenvedő szűzi nőre, a boldogságos szűz Anyára. Benne találja a hitves nő, házasságának szende példáját, tőle várhatja mondhatatlan küzdései között segítségét.

Sőt még többet.

Szent színe felé fordult bizodalmas tekintettel, tőle várja a kegyelmet, hogy áldja meg és töltsen be szíve szent vágyakódását: megsejtené anyasága boldog reményeit.

V. AZ ANYA.

Megismertem hazám földjét, láttam idegen országokat; tengerek ingó vizén, a szárazföld biztos talaján egyaránt jártam; nagyok fényes termei, s a szegénység hajléka feltárult előttem; a szabad természet örömeit, s a művészet csodáit egyképpen élveztem; költők dalaiból, szónokok remekeiből szomjas lélekkel merítettem; s mert hivatásom odavitt a bölcső és a halálos ágy mellé, megfigyeltem az emberi szív rejtekét, magát az embert élete minden viszonyaiban, s mind e földi dolgok egymást váltó áramlatában nem találtam magasabb, az Isten szívéhez közelebb álló, s mégis emberibb, szinte a föld porába rejtezkedő eszményt, valóságot: mint az édes anyának szeretettől lángoló szívét.

Kitartásában: páratlan, áldozataiban: csodálatos, megbocsátó jóságában: dicsőséges.

Kis elbeszélést olvastam, rémes történetet az anyai szeretet mérhetetlen voltáról.

Egyszer egy legény az eszét vesztette, -
beszéli a félig rege, félig történet,

Szeretett egy asszonyt, de az nem szerette.
Küldte az asszony, menj, öld meg az anyádat,
És hozd el a szívét, ölbéli kutyámnak.
Ráállt a legény, hazament, megtette.
Megölte az anyját s a szívét kivette.
Hát a mint vinné futva, iramodva,
Felbukik, és a szív elgurul a porba.
És a mint gurul, egyszer csak fenszóval,
Im hallja a legény, hogy a szív megszólal,
Megszólal a szív, sírva, panaszosan:
«Jaj! nem ütöttem meg magadat fiam!»

(Franciából: *Kiss József*.)

Tudom, hogy ez csak költemény; a legény nem ölte meg az anyját, nem vette ki a szívét, a szív nem gurult el és nem szólalt meg; de az már nem rege, hanem igaz történet, mit ez elbeszélés az anyai szív sikoltásával kifejez: hogy bármi gonoszul vétsen is a gyermek anyja szíve ellen, ez még haldoklásában is áldást rebeg a gyermekre, ki mégis az ő vére, anyasága magzata.

Nagy tulajdonság az anyai szeretet!

Az anya szívének egyetlen öröme, vigassága, dicsősége: gyermeke; ki ha szenved, ő is gyötrődik, ki ha meghal, ő maga is elhervad.

Mintha Isten a pillanatban, mikor először dobbanik meg a nő szíve a megsejtett anyaság örömétől, csodálatos, szinte természetfölötti érzést öntene belé, mely minden egyebet elfeled, csak gyermeke boldogságának örül, s annak sebeitől vérezik.

De bátor orosz lány, mikor a gyermek boldogságát kell megvédenie; jaj annak, ki bántja magzatát: nem egy könnyen feled és bocsátja meg, hogy ártó szándékkal illették szíve gyümölcsét!

Oly nagy, mérhetetlen, és bizonyos ékessége e szeretet az anya szívének, hogy míg az erőtlenebb gyermeki szeretetnek a szülék iránt, akárhányszor törvényei, ígéretei és fenyegetései által siet segítségére az Isten, sőt még, a legünnepesebb formában, kőtáblán adott törvényei közt is választott helyen áll a parancsolat: *Tiszteljéd atyádat és anyádat*, - sem az evangé-

liumok lapjain, de még az ó-szövetség könyveiben sem olvasom sehol a legkisebb buzdítást sem arra, hogy: *anyák, szeressétek gyermekeiteket*.

Mire való is lett volna e figyelmeztetés? Kell-e mondani a tavaszi napnak: küldd le reánk rügyfakasztó fényes sugáridat? s a földnek: teremd elő gyümölcsidet? kell-e kérnünk a virágtól illatot, s édes mézet a dolgos méhtől?

Hisz az a természete, lényege az anya szívének, hogy szeressen!

S én megtalálom e szeretetet Éva könyüiben, melyekkel két fiát siratja: az egyiket: Ábelt, az ártatlant, s a másikat: Kaint, a testvérgyilkost; megtalálom Ágár panaszában, ki elüzetve, a pusztaságban egy csepp vízért imádkozik haldokló fiának, Izmaelnek; megtalálom amaz anya rimánkodó könyörgésében, ki bölcs Salamon ítéletére, hogy vágják ketté a vitás gyermeket, s felét-felét adják a két anyának, inkább átengedi gyermeke birhatását másnak, csak hogy megvédje a kisded életét; s megtalálom a makkabeusi hét testvér hősi anyjában, ki mikor hat gyermekét látta már vértanuhalállal kimulni, hogy megmentse a leggyengébb, a legifjabb hetediknek is a lelkét, anyai szeretetének hétszeres vértanuságában, így inti gyermekét: *Kérlek fiam, tekints az égre, ne félj a hóhértől, légy méltó társa testvéreidnek, válaszd a halált, hogy az isteni irgalom által testvéreiddel együtt visszanyerjelek téged.*¹⁷

Dicsőséges, nagy szeretet, igen közel az Isten szíve szeretetéhez!

Nem is csodálkozom hát, hogy a mikor Krisztus Urunk, isteni tanításával elragadta hallgatóságát, egy anya, - mert kétségkívül anya volt amaz evangéliumi asszony, - nem őt magát dicsőíti, ki ily hatalommal bír a szívek fölött, hanem lelkes szóval, Jézus *anyját* hirdeti boldognak:

*Boldog a méh, mely téged hordozott, és boldogok az emlők, melyekből táplálkoztál!*¹⁸

Az anya szíve megérezte, megértette, hogy mily szeretet és boldogság lakik annak az anyának lelkében, ki ily gyermeket vallhat a maga édes fiának.

S íme, eljutottunk a minden édes anyák szent mintaképéhez, a boldogságos szűz Anyához.

Az ő dicső alakjától induljon ki, az ő határtalan anyai szeretetéből nyerjen ihletet-igazságot, szépséget-főnséget mindaz, a mit az édesanyáról elmondani akarunk.

*

Ha csak főlemlíteni kívánom is mindama szeretetet és áldozatot, boldogságot és fájdalmat, feledést és emlékezést, mit e rövid szó: *anya*, magában foglal, az anya szívének s a gyermek életének egyesült történetét kell elbeszélnem.

Mintha a teremő Isten nemcsak alkotó erejének egy részét ajándékozta volna az anya szívének, hanem jósága, gyengéd szeretete, bölcsesége szent lehelletével is megerősítette volna őt, oly szép, oly magasztos és szinte tökéletes az anya szíve gyermeke testi és lelki boldogságának munkájában, a pillanattól, a mikor megsejtett anyasága kötelességeit és hatalmát felismeri, s ez anyaság érdekében használni kezdi ama *fegyvertárt*, melyet Isten, gyermeke boldogságának védelméül rendelkezésére bocsátott.

Mert ő már anya, bár még szíve alatt hordozza magzatát.

---

¹⁷ Makk. 7, 28. 29.

¹⁸ Luk. 11, 27.

Szent titkát megismerve, gond, aggság és félelem tölti be szívét, s a várakozás napjai alatt nemcsak szíve vérével táplálja, hanem lelke érzéseivel neveli is gyermekét.

S mert az ifju anya gyenge és szinte tanácstalan; erőért, utbaigazító oktatásért, a minden erő és bölcsesség forrásához, az édes jó Istenhez imádkozik.

Mikor anyai küzdelmét gyermeke jövője érdekében elkezdí, az *imádság fegyverével* indul anyasága bizonytalan utjaira.

Szinte mindenható erő rejtőzik az anya imádkozó beszédében.

Vajon kit is hallgatna meg Isten elébb, mint az anyát, ki az ártatlan gyermeklélek érdekében beszél vele szüntelen.

Ez imádkozó beszéd hangja, a mily bizodalmas, épp oly buzgó, forró, melynek ellentállni nem lehet.

A titkos jövő, az aggasztó bizonytalanság, a gyermek életének közel hajnalhasadása, fokozott erőt ad az anya könnyölgésének: s a szorongatott anyai szívből kitörő imádság Isten szívére hat, ki áldásainak teljességével megáldja a gyermek jövőjét, melyet ily anyai szeretet őriz, s betölti az édes anya esdeklését, hogy a gyermek teste ép legyen, egészsége virágzó és lelke tiszta, nemes tulajdonságokkal ékeskedő.

S míg a várakozásnak imádsággal megszentelt ideje tart, az anya vigyáz minden lépésére, örködik gondolatai fölött, könnyen fellobbanó indulatait féken tartja, hogy valamiképp ne ártson a gyermek testi-lelki fejlődésének; s e titokzatos, benső nevelés felelőségének terhe alatt, lelke vissza-visszatér Istenéhez, magzatát a gyermekbarát isteni Jézus és szűzi Anyja oltára előtt lélekben újra-újra felajánlja, s szembehúnyó lelki kéjjel szívja magába az áhítat megnyugtató, édes gyönyörét.

Az anyai imádság fegyverét később sem veti el, híven megőrzi, s használja szakadatlanul az öröm és fájdalom, a boldogság és gyötrellem egymást váltó óráiban.

Mert hát ezek váltakoznak, több is lesz talán a tövis, mint a virág...

De íme, nem üres már a bölcső, a kis vendég megérkezett, határtalan boldogságára az apa, főképp az anya szívének.

Látja már az anya édes magzatának parányi kis arcát, belenéz szemének tükrébe, hallgatja nyöszörgő gagyogását, szíve dobbanását, és megérti, hogy ez a gyámoltalan kis féreg lesz ezentúl az ő életének célja; ennek testi-lelki élete, épsége, egészsége szorul az ő segítségére, oltalmazó szeretetére, egész anyai szívére.

És e naptól, mikor kis homlokát első anyai csókjával érintette, ez apróság gyámoltalanságának egész idején át, az anyai szív szeretete, *félő gondosságának fegyverével*, valóban őrt is áll a kised bölcsője mellett.

Félti minden ellenségtől, és gondoskodik minden szükségletéről.

Részesíti az édes anyai tej áldásaiban, s gondja kiterjed arra is, hogy a kised lelkét a keresztvíz szent malasztja mielőbb mossza tisztára az átöröklött bűn szennyétől.

Ott nyugszik most a kised jószág, és szemeinek fényén keresztül meglátja édes anyja, a gyermek lelke mélyén: a Teremtő Isten képmását.

Neki nem csupán játékszer tehát e kis gyermek, kinek szép kék szemét megcsodálja, kondor, szőke hajfürtjeit simogatja, kisdéd ajkát csókolgatja, s mosolygásától megittasul, hanem lélek az neki, az Isten lelkéből, kinek arra van joga, hogy teste is, mint a Szentlélek temploma, tiszteletben részesüljön.

Nyugszik most e kis ártatlan bogár, s mellette édes anyja, csitítgatva, becézgetve altató dalt dúdolgat.

Láttára eszembe jut a bethlehemi jászol, benne az isteni kisdéd, mellette az édes anyja, Mária, a mint a magyar nép költői szárnyalású karácsonyi éneke szerint, szent Fiát imígy szólítgatja:

Aludjál én magzatom, nyugodjál virágom!

Valóban Isten mosolyára méltó jelenet!...

De mily gyenge, mily parányi a kisdéd; méltán lehet félteni bajtól betegségtől, s mégis oly vakmerő, hogy magára hagyva, nagy szerencsétlenség érheti.

Nem is foghatja fel senki az édes anya aggodalmait, ki e kisdédnek életét adá, s most ezer gond közt óvja egészségét, épségét. A veszélynek árnyéka is megzavarja lelke békeségét. A ház nyugodni tért, de ő virraszt a beteg gyermek bölcsője mellett, hallgatja lélekezését, letörli verítékét, és imádkozik a csendes éjszakában.

Nem látja őt senki, csak az Isten, nem is jutalmazza meg senki, mint az Isten.

Megérdemlett jutalmazás, mikor az anya lelki gyötrelmei árán szinte újra szüli gyermekét, s féltő gondosságával szinte megváltja a szegény kisdéd életét.

E féltő gondossága avatta őt a gyermek őrzőangyalává, ki egészségben, betegségben, a játék fáradsága, s az édes álom nyugalma közt, anyai szeretetének védő szárnyaival földi be, a veszélyt nem ismerő, nem félő kis apróságot.

S minél gyámoltalanabb a kisdéd, talán formátlan, hibás a teste, annál forróbb szeretettel öleli szívére az édes anyja, mert hisz annak annál inkább van szüksége az anyai szív közelségére.

Öt gyermekével maradt özvegyen, szegényül, betegen az anya. A rokonok jó szíve segítő szeretettel gondoskodott a gyermekek sorsáról. Mikor elvitték tőle, egyiket ide, a másikat amoda, szívszakadva vált meg tőlök az anyjok.

De a legkisebbet, a kis sánta nyomorékot, nem engedte el magától.

Ne, ezt ne vigyétek el tőlem, mi lesz vele az anyja nélkül?!

De feslik im a bimbó.

A kisdéd értelme megnyílik, lelke befogadja a külső behatásokat, s csacsogó ajka elárulja, hogy ő már lát, már hall, s figyel arra, a mi körülötte történik.

Most már nem csak arra vigyáz az édes anyja, hogy kellő időben megkapja táplálékát az a kis test, s hogy elesve, meg ne üsse magát, hanem, hogy a szomjazó lélek is részesüljön a tanító szó édes tejéből, mit oly bőségben rejteget az anyai szív a kisdéd részére.

Most érkezett el amaz idő, melyről már megemlékeztünk, a mikor nagy szemeit felétek emeli a gyermek, s mielőtt ti beszélnétek, ő kérdez titeket az Istenről, az Alkotóról; arról az országról, ott a csillagokon túl.

S a szent fegyvertárból, az anya szíve mélyén, előkerül a *tanító szó fegyvere*, a gyermek lelkének javára.

Nézd az édes anyát, a mint karjaira veszi kisdédét, felmutat az égre s megoktatja azt a kis szívet, hogy ott, a csillagok fölött lakik a jó Isten, a ki szereti, megáldja a gyermekeket, s kihez a jó gyermek így imádkozik:

Mi Atyánk, ki a menynyekben vagy, legyen meg az akaratod, bocsásd meg a mi vétkeinket, és szabadíts meg a gonosztól.

S az édes anyai oktató szó, mélyen bevésődik a gyermek szívének még tiszta, mivel sem beírt táblájára. S ha meg nem érti a tanítás szavát, megsejti annak értelmét, s majd később, mikorra tán a szenvedély szárító hőisége leperzselte az ajkáról az imádság harmatát, a lelki veszedelem idején, mint égből áradó világosság derül fel lelkében újra, a rég elfeledett varázsszó:

Mi Atyánk, bocsáss meg, szabadíts meg a gonosztól, és könnyek közt, hálával emlékezik vissza: erre tanítottál engem, köszönöm neked, édes anyám!...

Oktatása gyümölcseit, az *anyai példa fegyverével* védelmezi meg az anya szíve.

Ismeri a példa erejét, mely kiegészíti az oktatást, a nevelést.

Minden jóban elüljár tehát világító példájával; nem parancsolja gyermekének a jót, hanem cselekszi: előtte és vele.

A gyermek már bölcselkedik; nem elégszik meg az oktató beszéddel, a parancsolattal, mely csak őt magát kötelezi: az imádságra, az áhítat gyakorlataira, az illedelmes beszédre, a munkásságra, a mértékletességre, a szelídségre, és sok más egyéb, szép erkölcsök gyakorlására, - példa kell neki, mely vonzza őt a jóra.

A jó anya hát kézen fogva vezeti serdülő gyermekét az Isten házába, a mint egykor a tizenkét éves Jézuskát sem küldte, hanem elkísérte a jeruzsálemi templomi utra, szüzi anyja, Mária.

Mert gyermekében nem játékszert talál, mely őt elszórakoztatja, és idejét elfoglalja, hanem gondjaira bízott halhatatlan lelket, melyről Isten előtt felelősséggel tartozik, teljes erővel igyekszik az anya kihasználni azt a szinte természetfölötti hatalmat, melylyel Isten az anya méltóságát fölékesítette. Tudva, hogy *ha a gyökér szent, az ágak is azok*¹⁹ s a mit Krisztus Urunk mond, hogy *minden jó fa jó gyümölcsöt terem*,²⁰ igyekszik a maga lelkét széppé tenni, hogy e magasztos szépség fénye vezérelje gyermekét földi és örök boldogsága utjain; ekképp a tiszta erkölcsöknek oly szeretetét igyekszik gyermeke lelkébe átültetni, melyet onnét kitörölni ne tudjon soha senki és semmi, és mely folyton elégséges táplálékot meríthet az anyai szív fönséges példáiból, vagy ezeknek örökre fenmaradó áldott emlékéből.

S ha a gyermek hozzá szokott mindenkor ily fényben látni az anya szívét, mikor fölserdülve, az első homály borul utjára: hova sietne az ifju, a hajadon leány világosságért, mint az édes anyja szívéhez, s ki tudná jobban megvédelmezni érdekeit, mint az édes anyja, az *anyai tanács fegyverével*.

Az anya éleslátása fölismeri a veszélyt, tapasztalása megmutatja az abból kivezető helyes utat, és mondhatatlan szeretete megszerzi számára azt a tisztán látó bölcseséget, mely a legyszerűbb anya szívét is ékesíti a tanácstalanság idején.

Még fiának is: a pályaválasztás, de főképp hajadon leányának: jövő sorsa elhatározása komoly órájában megbecsülhetetlen tanácsokat ad: az anyának értelme, szíve együtt.

---

¹⁹ Róm. 11, 16.

²⁰ Máté 7, 17.

Hatalom ez is, a mivel Isten az anya szívét felruházta, a melylyel ennek élnie kell, úgy, a mint szeretete sugallja, nem annyira fényes, mint boldog jövőt készítgetve gyermekének ...

De vajjon mit művel az anya akkor, mikor az oktatás, példa, tanács elvesztette vonzó erejét a gyermekre; mikor a fiúnak nem kívánatos szerencse többé az anyai szem örködése; a leány elkerüli édes anyja tekintetét; mikor a gyermeki szeretet egy időre szünetel, a gyermeki bizodalom komoran vonul vissza rejtekébe, s az édes anya hiába pazarolja el minden szeretetét, nem tudja megközelíteni gyermekének a gonosztól megzavart szívét!

Ha e sötét idő bekövetkeznék, azt teszi az anya, a mit tett szent Monika, mikor Istentől, s anyai szívétől elszakadt a fia, Ágoston: sír, könyezik szünetlenül, a míg meg nem téríti Istenéhez a fiút, míg vissza nem sírja anyai szívére a leányt.

Az anyai fájdalom drága gyöngyeit, az *anya könyeit*, hatalmas fegyverül adta Isten az anyai szívnek.

Tiszteletreméltó, szent könyek, vércsöppjei a szenvedő anyai léleknek, hulljatok csak, mikor szükség van reátok. Fájdalomra, áldozatra kész szívnek tiszta szent vize, végezd megváltó munkádat a bűn bilincsei közt sorvadó lélek hasznára és megszabadítására.

Fájdalmas anya, méltán folynak könnyeid, mikor gyermeked lelkének halálát siratod.

Ha könyre fakaszt a mulandó test elmulása, mennyivel inkább a halhatatlan lélek haldoklása; azé a léleké, mely rokon a te lelkeddel, melynek szépségét te gondozád, melynek élete reád van bízva, s halálát tőled kérik majd számon!

Szíved mélyéről fakaszd fel hát azt a legforróbb könyűt: zokogó ajkad imádsága csodát tehet; visszaadja üdvösségét gyermekednek, vissza őt magát a te szívednek. S a szemed könye fölszárad, ajkad zokogása mosolyra változik, és imádságod *áldásban* végződik ....

Anyai áldás!

Első és utolsó fegyvere az anya szívének.

Anyasága első és utolsó szava, óhajta, imádsága: áldás.

Mikor szíve alatt megérzi magzata szívének első dobbanását, megáldja őt.

Minden gondolata, mely vele foglalkozik, ismétli ez áldást.

Mikor a kisdéd meglátja az első napsugárt, mikor keresztelni viszik, mikor járni tanul, beszélni kezd, mikor először mondja ki az Isten s a szülék nevét, mikor lelke megnyílik, álom között és ébredéskor, mindenkor az anyai áldás lebeg fölötte.

Mikor a fiu elhagyja a szülői házat; idegen emberek közé kerül, az édes anya a saját szeretetét nem tartja elég erős oltalomnak, fölemeli szívét az Úrhoz és imádkozik:

Áldjon meg téged a Mindenható Isten!

Mikor a leány, ki mindezideig az ő védő szárnyai alatt növekedett, idegen tűzhelyhez távozik, érintetlen, tiszta szívét bizonytalan környezetbe viszi, s elszakadva anyja szívétől, egész jövőjét, boldogságát minden időkre a férfiu szerelméhez köti, az édes anya megcsókolja leánya homlokát, fejére teszi kezét, s így zokog:

Áldjon meg téged az Atya, Fiu és Szentlélek.

S végre, mikor gondjai terhétől elfáradva, megválni készül az élettől, halálos ágyán előre tekint gyermekei kétséges jövőjébe; ezek sorsát Istenre bízva, már-már a jövő életből hozott áldással bucsuzik el tőlök:

Áldjon meg titeket a teljes Szentháromság, az Atya, Fiu és Szentlélek.

Összetörött szívvel hallottam egykor én is ez áldást, és hálás lélekkel érzem most is folytatását. Mert hát a szív utolsó dobbanásával az anya szeretete nem hal meg, nem múlik el, hanem szent munkássága, áldozatai és fájdalma jutalmául megdicsőül, és Isten trónusa előtt gyakorolja: *közbenjáró hatalmát*.

Erősen hiszem, hogy közbenjár, hisz még nem fejezte be hivatását, mert bár ő az égben, gyermeke még a földön: szíve oda kéri gyermekét, a hol ő van, hogy viszontlátva, vele örök egyesülésben áldhassa Isten jóságát, mely anyasága örömét örökkévalóvá tette.

*

De míg az édes anya közbenjáró szent hivatását gyakorolja az égben, a hideg földön magára hagyott gyermeki szív, viseli tovább fájó sebét, melyre nem hoz gyógyulást az idő, mert a feledést nem az anyavesztés fájdalmára alkotta az Isten.

Lelke el-elröppen a sírkereszt elé, melyről az ő édes anyja nevét törölte le az idő, s elzokogja a költő dalát:

Száll a szellő, száll a sóhajtásom!
Sírva játszik, temetői fákön;
Hejh e kis domb oly kicsiny emléknek,
És alatta egész világ fér meg.

Hull a harmat, hull a szemem könnyje,
Pusztá sírod végig-végig öntve.
Bánatvirág terem azon nékem,
Halni hívó illatát is érzem.

Hervad a lomb, elhervadok én is,
Édes Anyám hozzád megyek én is.
Hideg van itt... magam vagyok ... fázom,
Csak Te szeretsz, mind a két világon.

(Kisfaludy Árpád Béla.)

VI. A NŐ EGYEDÜL. AZ ÖZVEGY NŐ. A HÁZASSÁGON KÍVÜL. A SZERZETESNŐ.

Testi kín és lelki gyötrelem, töviskoszorú és vértanúkorona, kiontott vér és visszatartott könnyek, kereszten meghalt Isten Fia, a kereszttől tövében haldokló édes Anya: ez a mai napnak, a fájdalmas Anya gyászos ünnepének tartalma, emlékezése.²¹

A szent gyümölcsöt letépték az anya szívéről, - összezúzták, ékteleenné tették, szétmarcangolták, s oda mutatták az édes anyjának: *nézd, ihol a te fiad.*

Ez ím négyezer év reménykedése, próféták jóslatának jövődőlése, angyal szavának hirdetése, Istennek Egyszülötte, a te anyaságodnak boldogsága, gyönyörűsége, - fájdalmak Anyja, - a te szívednek édességes szent Fia.

És az Anya, ölébe veszi a keresztről leemelt szent testet, s elkezd zokogni szomorú halotti énekét:

Nyugodjál én virágom, elhervadt aranyágom, Jézus, fényes csillagom!

Így lett részed hát az elmúlásban, öröklét Alkotója, így kellett megízlelned a halált, életosztó Istenség!

Fényes nap voltál, s eloltották ragyogásodat, a szépség királya, és letörték koronádat.

Istenségedet megkáromolták, emberi voltodat meggyalázták, vigasztaló ajkaidat epével keserítették, csodatevő keheidet átlukgatták

Kiket meggyógyítottál, összetörték, kiket betöltél áldásaiddal, ártatlan véredre szomjuhoztak, kiknek visszaadtad szemök fényét, szemeidre sötétséget borítottak.

Szent igéd feltámadást hirdetett, az ő szavuk halálra kívánt téged, s bűnbocsátó jószágodat kegyetlen ítélettel viszonozták.

Vértelen tested itt nyugszik most, árván maradt anyád ölében, nincs benned épség, ékesség, szépség, - csupa seb és kékség, szívemnek letört virága, elhervadt, szent liliom!

Nem csodálom, hogy az anyai szív mérhetetlen fájdalmának ilyen keserű a zokogása.

És azért éppen oly mérhetetlen e fájdalom, hogy legyen példaképül minden földi gyötrelmet nagyságában túlhaladó fájdalom, melynek csodálatában elfeledje vagy legalább kisebbnek érezze a szenvedő, a saját maga szívének bánatát.

De úgy akarta Isten, hogy a fájdalmas Anya mérhetetlen lelki gyötrelme egyuttal és különösen: előkép, példa és vigasztalás is legyen, mindama fájdalmakra, mik a női szívet e földön érhetik.

A Kálvária özvegyének árván maradt, szüzi anyasága, oly vértanúkoronát visel, melynek szelíd fénye a szüzet és anyát, az anyátlant és özvegyet egyaránt vezeti, erősíti és vigasztalja.

Az ő fájdalmáról énekli a költő:

---

²¹ E cikkely fájdalmas pénteki felolvasásra készült.

Tekints szegény, tekints árva,
A Szűz Anya fájdalmára.
Nincsen ehhez fogható.
Nézd keservét, lásd gyötrelmét,
S tűrje békén szíved, elméd
A mit Isten rád kiró.

(Stabat Mater. *Rudnyánszky* ford.)

A római szent Péter templom egyik mellékkápolnijában, a főbejáratától jobbra, van Michel-angelónak alkotása: a fájdalmas Anya, s ölében a szent Fia.

Tökéletes művészettel ábrázolja a szobormű az anyai fájdalmat, mely mégis annyira szent, megnyugtató, hogy fölötte nem mi sajnálkozunk, hanem inkább tőle kérünk, várunk és nyerünk fájdalunkban enyhülést.

E szobor oltára soha sem áll üresen, mindig térdel előtte néhány könyező nő, ki bánatát, lelke gyötrelmét beszéli el a fájdalmas Anyának ... s hiszem, hogy vigasztalódva távozik el, mert másképp nem térne oda vissza újabb fájdalmában.

Pedig visszatér! A nő szívének sokszor van titkos fájdalma, melyet csak az oltár előtt mondhat el, mert csak ott értik meg, s csak ott nyer meghallgatást és vigasztalást...

Nagybőjti felolvasó estéink folyamán bármily hirtelen siklottunk is át a keresztény nő életének egyes alakulásain, szinte csak konturvonásokban rajzolva meg képeinket: a keresztény nő különböző életviszonya maradt mégis rajzolatlanul.

Együtt mutatom be immár az egyedül álló nők tiszteletreméltó alakját: az özvegységben és a házasság kötelékén kívül, - szinte csak a távolból mutatva a szerzetesnő nemes hivatására.

Szentelje meg ez utolsó beszélgetésünket, a szűz Anya fájdalma.

*

Gyász ül a házon: meghalt a szerető férj, a kenyérkereső apa.

Kiszikkadt a család boldogságának tápláló forrása; a jóleső meleget osztó nap kialudt; a családi szentélyre sötét éjszaka borult; eltűnt a mosoly, s nincs remény, hogy egyhamar visszatérjen újra.

A vidámság otthonában szörnyű változást teremtett egy sötét pillanat.

A halottas ágy előtt áll a nő, ki elvesztette élete örömét, gyengesége oltalmát, szerelme társát, vele együtt az édes jogot, hogy feleség legyen, sőt a jogot, hogy e nevet viselje, s ennek helyébe a halottas szoba sötétéhez illő, szomorú névre tett szert: özvegygé lett.

Egykor e nő, egy ifjú szívének heves dobogása közt, ajkainak nyílt vallomása által, és a saját néma hozzájárulásával: hitvessé, feleséggé lőn; s most, a férfiak és szív komor némasága, s a saját kitörő zokogása közt: szerepcserélve veszi át az özvegység fátyolát.

A menyasszonyi fátyolból hajh mi lett?!

Az ara-öltözet tiszta fehérsége a gyász fekete leplévé sötétedett.

Eltűnt a nászvirág, a fejről a koszorú, az ifjú arcra az öröm mosolygása, a szívből a szerelem heve, a lélek elől a boldogság reménye; széttörött a *holtáiglan* tartó esküvés, elszakadtak a legszentebb szálak, s a mi így szétszakadt, többé azt összekötni nem lehet.

Mindenütt gyász, köny, fagy, reménytelen pusztulás.

A gyermekek, az anya örömének eddig forrásai, csak növelik a gyászt, sokasítják a könnyeket, fagyasztóbbá, reménytelenebbé teszik a jövőt.

Hisz megkezdett özvegységével ezek is árvákká lettek; azzá nevezte ki őket együtt: a férj, az apa lecsukódó ajka.

S mikor azután lezárják a koporsót és leteszik a föld hideg éjjelébe, ki sejtene, mennyi történet, mennyi valóság nyer itt befejezést, mennyi érzés záródik abba a koporsóba, s mennyi emlékezés ültet majd virágokat a másképp kopár sírhalomra.

Fuit, - volt, - elmúlt!

Csak az emlékezés maradt meg: nyitva tartani a szív sebét, ébren a lélek fájdalmát!

Szívesen halt volna meg az özvegységre is; hisz mikor lelke felét elszakasztották, már haldokolt ő is a fájdalomtól, könnyű lett volna neki a halál. Szíve úgy sem tudja megérteni, hogy ő még él, és élnek még mások is, mikor az ő lelke fele már elköltözött.

Nagy sokaság kíséri utolsó útjára az eltávozót, de az itt maradót már senki sem kíséri vissza hajlékába.

Magára maradt nagy fájdalmával.

Pedig milyen rideg, sivár, milyen üres neki most az előbb édes otthon, melybe lakótársul beköltözik ma a némaság, a magány.

Találó a zsidó nyelv szava: *almana* az özvegyre, mely szó tulajdonképp azt fejezi ki, hogy a nő férje halálával: elnémult, némává lett.

Bánatát nem kérdi tőle senki sem, maga nem hirdeti, igazán hasonló a némához, szótlanul járva özvegysége útjain.

És ha beszél: hangja, mint a magányos gerlice szava, *vox turturis*, mely mindig panaszos, mert nem a zölden viruló ág dalos madara ő, hanem a kietlen magány párjavesztett siratója.

És igazán nincs számára semmi vigasztalás, igazán oly reménytelen és céltalan az özvegysége élete?!

Minden megtört lélek számára van vigasztalás, az ő számára is van; csak keresse és megtalálja.

Nem is soká kell keresnie.

Mikor drága halottját elföldelik, az új sírhalom mellé oda állítják a keresztet. S míg a kereszt malasztja leszolgál a sírfenekre, s eloszlatja az elmulás íjesztő sötétségét, vigasztalása beköszönt a szenvedő lélek mélyére és hirdeti a feltámadást, a viszontlátást.

A kereszt tövében pedig találkozik a két nő: a nazarethi özvegysé, ki a kereszten függő fiát is siratja, és a másik özvegysé, ki veszteségének friss sebeitől vérezik.

A fájdalmak Anyja megtanítja a szenvedőt, hogy a hol legnagyobb a fájdalom, ott legközelebb a vigasztaló Isten.

Rámutat a keresztre, és ismételi a kereszt halottjának hívó szavát:

*Jőjjetek hozzám mindnyájan, kik terhelve vagytok*²², s én, a vigasztalás Istene, megkönnyítem, megenyhítem hervadozó szíveteket. Elmondja újra a krisztusi szót: *Boldogok, a kik sirnak, mert vigasztalást nyernek.*²³

---

²² Máté 11, 28.

²³ Máté 5, 5.

Sajgó szívvel, könnyező szemekkel bár, de ez isteni vigasztalás reménységével kezdheti meg tehát az özvegy szomorúsága napjait.

Az éjszakát nappal váltja fel, s a sötétségre világosság következik.

Sötét éjszaka a fájdalom, de abból mégis Isten világossága sugárzik elő.

Mosolygó élet karjai közt, boldog szerelmének élt talán a hitves nő, szeretve és szerettetve, s már-már elfeledkezve még azon kötelékekről is, melyek a lelket az alkotó Istenhez fűzik.

S hogy a földi szerelem láncai egészen le ne bilincselje a lelket a porhoz, széttöri Isten e láncot, s a lélek szabadabban szárnyal azután Istenéhez.

Már a súlyos veszteség pillanatában ég felé emeli tekintetét, ajkaira jó Isten neve, kitől megkérdezi: *miért tetted velem ezt, óh Uram, Istenem!*

Panaszkodó lelke azután lassankint megnyugszik, s a Szentírás intése szerint, hogy *Istenben bizzék az özvegy és elhagyott, s foglalja magát imádságokban és könyörgésekben*²⁴ bizodal-
mát Istenbe veti, s Tőle várva vigasztalást, szíve fájdalomban Hozzá fordul esdeklő szavával.

És a jó Isten, megtisztítva előbb az özvegy szívének hívséges szerelmét, emlékezéseit a földi salaktól, a viszontlátás édes reménységével táplálja őt, és érezhető segítségével szelidíti foly-
ton folyó könnyűinek keserűségét.

Igaz, hogy kemény sors vár az özvegyre, férje halálával anyagi helyzete is szomorúbbra fordulván.

Fáj neki, mikor a férje állása révén élvezett tiszteletet, megszokott kényelmet hirtelen nélkü-
lőnie kell; - mikor észreveszi, hogy nincs, ki szót emeljen érdekében, sőt érdeke ellen látja
küzdeni a kapzsi gonoszsgát.

Mert hogy ez is lehetséges, már onnét is tudom, hogy Isten törvényt szabott azok ellen, kik
*ártanak az özvegynek*²⁵ *s megemésztik az özvegyek házait;*²⁶ és onnét is tudom, hogy az
özvegyek és árvák nyomorgatását ott találom az égbekiáltó vétkek sorában.

Viszont fülembé csendül az Írás szava:

*Nem veti meg az Úr az özvegy könyörgését, ha fohászkodva önti ki szózatát*²⁷, sőt hallom a
buzdító szót, mely az özvegyek iránt való irgalmasságot, az imádság, az istentisztelet magas-
latára emeli:

*Tiszta és szeplőtelen istentisztelet: meglátogatni (segíteni) az árvákat és özvegyeket szorongá-
ásaikban.*²⁸

De példáját is látom, miképp siet a megszorodott özvegy vigasztalására maga az Isten Fia.

A naimi özvegy anya egyetlen fiát viszik temetni, s az anyja, keserű fájdalom közt kíséri fia
koporsóját. Jézus szívét meghatja a szomorú jelenet, megvigasztalja az özvegyet: *ne sírj*²⁹ és
az Isten Egyszülött Fia, visszaadja az anya egyszülött fiának életét.

---

²⁴ Tim. 5, 5.

²⁵ II. Móz. 22. 22.

²⁶ Máté 23, 14.

²⁷ Jéz. Sir. 1. 35, 17.

²⁸ Jakab 1, 27.

²⁹ Luk. 7, 13.

Pedig hány özvegy anyát vigasztal meg így Isten feltámasztó kegyelme, mikor az nemcsak férje halálát siratja, hanem gyermeke lelki veszedelmén is kesereg.

És nem édes vigasztalásul adta-e számára a leánya hűséges szeretetét is, ki annál melegebb ragaszkodással simul édes anyja szívéhez, minél fájdalmasabban törnek abból elő, a felejthetetlen időket sirató könnyei...

Más, csendes, szelíd örömeket is jelelt ki Isten az ő lelke vigasztalására.

Két fillért vetett az evangéliumi szegény özvegyasszony a jeruzsálemi templom perselyébe. Jézus, kit a gazdagok fitogtatott nagy adománya nem érdekelt, meghatva emlékezik meg e két fillérről, mely a szorongatás idején, a szegénység erszényéből adva, inkább diszesíti Isten házát, mint a vagyonban bővelkedők hivalkodó ajándéka.

De mintha Jézus e dicsérő szavából, a kijelölt hivatás fénye is előcsillogna minden özvegy részére: hogy tehetsége szerint cselekedjék jót, és adományaival emelje az Isten háza ékes-ségét.

Vesztesége, szíve szomorúsága természetsszerűleg közelebb viszi az özvegyet azokhoz, kik szűkölködnek, szenvednek és sírnak. És Isten jósága, mely a nagy fájdalmak közt megérintette lelkét, s a föld porából közelebb emelte az éghez, arra is fogékonyabbá tette, hogy áhítattal foglalkozzék az Isten szolgálatának díszével.

Örömét találja tehát a nála még szegényebbek, elhagyottabbak istápolásában, s a jó Isten ügyének előmozdításában.

Mikor a kegyetlen halál megfosztotta őt a családi élet örömeitől, a jó Isten nagyobb családnak, a szegények, szenvedők elhagyott családjának gondjait bizta rá; s mikor kialudt a családi szentély fényessége, kigyuladt előtte az oltár öröklámpája, melynek lobogó lángja, mintha azt hirdette volna, hogy az oltár isteni lakója szívesen fogadja őt szolgálatába, s e szolgálatot édes vigasztalással fizeti vissza.

Erősen hiszem, hogy a szegények istápolását célzó Szent-Erzsébet s más nőegyletek, és az Oltáriszentség imádására, s a templomok ékesítésére alakult Oltáregylet első gondolata: szenvedő női szívekből eredt, ha ugyan nem özvegy nők bánatos lelkében született.

Nem is csodálkozom, mikor a jó Isten és a mindenektől elhagyottak szolgálatában, leginkább özvegy nők elfáradhatatlan szívét látom munkálkodni.

S mikor munkásságukat így megosztják az Isten és a szegények közt, azt gondolom, hogy szívök érzése ama sír fölött jár, melyet hűséges emlékezetök őriz, és szegényápoló, Istent dicsérő munkálkodásuk érdemkoszorúját annak javára szánták, kitől lelköket nem tudta elszakasztani a halál, s kit Isten kegyelméből viszontlátni remélnek...

Mennyivel boldogabbak azon szerencsétlen társaiknál, kik bár az özvegyiségnek nem viselik nevét, szenvedik mégis annak összes gyötrelmeit.

Mert van más özvegység is, még elhagyatottabb, még siralmasabb özvegység; mikor a férj él, s talán új család körében él; s ez: az *elhagyott* asszonynak sokkal gyötrelmesebb, sokkal szánalmasabb özvegysége.

A szövetség, mely így bomlott szét, már alakulásában sem a lelkek összeköttetése volt, nem is a tiszta, szent örömek, a nyugodt boldogság fészke; mert az indulat, a szenvedély tüze fölégette azt, s nem maradt belőle egyéb, mint kihűlt hamu és pusztá romok.

Az állandóság Istenének nem volt helye e szövetségben, nem lehetett az hát állandó és örök.

Szét is hullott, s a szegény nő, anya, gyermekeivel magára maradt, mert elvesztette ő is: élete örömét, gyengesége oltalmát, szerelme társát, az édes jogot, hogy feleség legyen valóban és névszerint, sőt még emlékeihez sem ragaszkodhatik híven, mert ezek keserűségét nem engesztelte ki a halál, hanem inkább napról-napra növeli az élet.

Az ő szíve sajgó sebére csak Istennél van enyhülés, de Isten jóságában bizonyára van; tőle kérjen és reméljen hát vigasztalást, mert az ő javára is hirdette az Isten Fia: *boldogok, a kik sírnak, mert vigasztalást nyernek.*

De szomorú sorsából levonom a tanulságot azok részére, kik a házasság élet kapuján kívül maradtak, és boldogtalan epedés, indokolatlan szenvedés közt töltik napjaikat.

E tanulság pedig az, hogy ha ily befejezése is lehet a házassági szövetségnek, pedig hány ily befejezést mutat fel az élet: bizonyára nem az a legnagyobb szerencsétlenség a földön, ha a nő férjhez nem mehet.

*

A célt, melyet Isten eléje tűzött, a házasság kötelékén kívül is valósíthatja a nő.

Csendes munkálkodással végzi kötelességeit, ama körben, melyet Isten akarata számára kijelölt, nem ütte zajt, nem kérve elismerést, hanem szinte láttatlanul osztva szét a megelégedés édességét.

A hitves nőnek, az anyának csak gondjait ismeri, örömei számára nem fakadnak, de azért a mások boldogságát szívesen művelgeti, és ekképp megszerzi a maga boldogságát is, nem a külsőségekben hajszolva, hanem a saját belvilágában keresve azt.

És ekképp, bár lehullik életének rózsával átfont keresztjéről a rózsa, s marad a kereszt csupán, a teljesületlen remények örömtelen téli virágaiból összefonogatja az Isten akaratában való megnyugvás s a teljesített kötelességek koszorúját, s avval ékesíti fel újra a pusztán maradt keresztet ...

Sötét nap köszönt be a családba: ravatalon nyugszik az édes anya; az apa szívét nemcsak a veszteség fájdalma, hanem az élet jövő gondja terheli.

És íme az anya helyébe oda lép észrevétlenül a felserdült leány, ő lesz a család gondviselője, édes anyja, mindene.

Mint dolgos kezű Márta gondoskodik a fítestvéréről, hogy Lázár szükségét ne szenvedjen; vagy mint Antigone, a szeme világától megfosztott Oedipust, ő vezeti apját, s hívséges szeretetével istápolja öregsége napjaiban.

Készülő képet láttam, az ifjú művész műtermében. Megkapó, bár végtelen egyszerű a kép tárgya. Az aggastyán apa, és fiatal leánya ebéd kezdetén imádkoznak. Nyilvánvaló, hogy e nagy világon csak ketten tartoznak együvé. A szegényes szoba, ablakát a leány gondosságából virág díszíti. Az aggastyán imádkozó arcáról letükrözik, hogy Istennek nemcsak a megadott mindennapi kenyérért ad hálát, hanem főképp jó leánya szeretetéért, mely megaranyozza élete alkonyatát.

És kérdem, hány apa osztja meg így lelkét drága halottja, s életének védőangyala között?

Hát mikor a kenyérkereső apa hal meg, s az erőiben megtörött anya keze már nem tudja megszerezni a család szükségletét. Férfi nincs a családban vagy tehetetlenebb, mint a nő, - mi lesz majd akkor?

A kérdés talán szinte fölösleges!

Hisz ott a leány, ki a munkájára szorultak érdekében szívesen áldozza fel a maga jövőjét.

A kenyérkeresés fáradságát ő veszi magára, ő lesz a család gondviselője, az igazi kenyérkereső leány, s kész mindaddig az maradni, míg a család java úgy kívánja.

Mivel sem kevésbé tiszteletreméltó alakja ő a női nemnek, mint az igazi hitvesek és anyák, kik hivatásuk kötelességeit teljesítve, élvezik annak örömeit is.

Otthon, vagy a család körén kívül hivatást teljesítve, készséggel leköti, szinte eladja édes szabadságát a mindennapi kenyérért, a maga és hozzátartozói részére.

Vagy nem így köti-e le szabadságát az a nő, ki egyúttal nemes hivatást teljesítve, a tanítás és nevelés rögzös pályáján működik, s lelke jobb részét: tudását, gyengédségét, szeretetét, vallásos érzületét a mások családjá javára értékesíti, jót tesz itt, s a nehéz fáradsággal kiérdemelt anyagi jutalmat haza viszi, megosztja övéivel s otthonában is folytatja az áldástosztó jóttevést.

Vele együtt említem föl azon nőket, kik a közélet szolgálatában nyilvános vagy magán-hivatalokban foglalkoznak, mint a posta, táviró, telefon s irodák tiszteletreméltó munkásai. Kétségkívül tiszteletreméltók, mikor e foglalkozásukban is mint nők: a vallásos érzés, a nemesebb gondolkodás és a gyengéd jóság hivatott ápolói maradnak.

Megemlékezzünk-e azon boldogtalan teremtményekről is, kiket az árvaság, a szegénység kietlenebb sorsra kárhoztat?

Azokról a beteges, gyenge, egészen magukra hagyott nőkről, kiknek még az az örömük sincs meg, hogy hasznosakká lehetnének a mások javára.

Panaszos kenyeret esznek, panaszos levegőt szívnak és semmi egyebet nem várhatnak e földön, mint a szabadító halált, s azután: Isten kezéből türelmes szenvedésök jutalmát.

Ti szerencsésebbek, kik e keserű sorsot nem ízlelitek, szánakozva gondoljatok azokra az örömtelen lényekre, kiket senki sem ismer, kiknek nincs ünnepök, sem karácsonyjok, sem husvétjok, kiknek a tavasz hiába fakad, nincs új ruhájuk, s kik rég elfeledték, hogy milyen is a szeretetnek a hangja.

Higgyétek meg: nem költemény ez, hanem egy darab élet ...

A házasságon kívül élők közül sokan teljes szabad akarattal választották ez állapotot, s ez önként választott életsorsban is megtalálja szívök, értelmök, szeretetök a maga hivatását. Mint a jóleső őszi napsugár, úgy terjeszkedik lelkök nyugodtsága, tiszta derűsége tovább, és teszi boldoggá ama szerencsés kört, mely nemes lelköket a magáénak számíthatja.

Találkozhatunk velök künn a világban, itt-ott, és megtaláljuk őket a zárda falai közt ...

Habár a világ örömeinek ezerféleségében elfoglalt lélekre szinte ijesztően szűk korlátok között látszik is lefolyni a szerzetes nő élete, széles mégis ez életpálya, oly széles, mint maga a szeretet, a mint hogy valóban az Isten és felebarát iránt való szeretet szolgálatában, az önmagát megtagadó lélek szeretetének nagy cselekedetei közt telik le, abban a légkörben, melyben a szentség illatárja terjed, s a melyben szinte megérzik az Isten jelenvalósága.

Szeretni, szolgálni az Istent, szeretni, segíteni a felebarátot, általános kötelessége minden kereszténynek, veleszületett törvénye a női szívnek és választott hivatása a szerzetesnőnek.

Mikor a zárda falai közé lép a nő, lemond a világról, azt az édes lelki békeséget, tiszta örömet keresi és találja meg ott, mely értékesebb a zajnál, a föld zavaros élvezeteinél.

Nézd meg őt az iskolában, hova hivatása vezeti, mily szívesen foglalkozik az ártatlan gyermekek halhatatlan lelkével, melynek értékét jól ismeri; tanítgatja, művelgeti azt, s az erkölcs virágaival ékesíti.

Nézd az árvák között, kiknek nem csak kenyeret szel, hanem a szeretetből is annyit ad, a mennél többet a boldogult édes anya szíve sem tudna osztani.

Kövesd lépteit a nyomorék gyermekek osztályába - mert ilyen is van - azon szerencsétlenek közé, kik gyógyíthatatlan testi hibával megszületve, csak növelték a szegénység hajlékának nyomorát. Irgalmas szívek megkönyörültek a szerencsétlenen, oda vitték, hol több ilyen nyomorék is van, s a kire még a saját édes anyja is tán sötét tekintettel nézett, a szegényt, a szerzetesnőnek minden földi mértéket meghaladó szeretete gondozza, ápolja, az Isten kedvéért.

S hogy a szerzetesnő szeretetének egyéb munkáit föl se említsem, figyeld meg őt végre a felebaráti szeretetnek azon hősi cselekedetei közt, melyeket a betegágy körül gyakorol Isten egyházának e földi angyala.

Bármily gyengéd is a lelke, ismeri ő mégis az emberi test és lélek egész nyomorát, igyekszik is hát könyörülő szeretettel enyhíteni minden szenvedést, foltoztatni e muló életet, megenyhíteni a gyötrelmes halált, és boldoggá tenni a mulhatatlan örökkévalóságot.

S mind e munkáért nem kér, de nem is vár egyéb jutalmat, mint az öröklét boldogságát, mint magát: az Istent.

És ily lélek számára valóban nincs is más méltó jutalmazás, mint az örökkévalóság telve boldogsággal, mint a boldogság kútforrása: maga az Isten.

*

Megbízatásomnak megfeleltem, felolvasásaimat befejeztem.

A gondolatok, melyeket a keresztény nőről közzé tettem, eszményi magasságban keresték a nő alakját, s megtalálták a legnemesebb nő, a legszentebb Szűz tisztaságának visszatükröződő fényében.

Az árnyat, - mert nincs véges lény fogyatékoság nélkül, - a foltokat a nőben nem kerestem, sőt meglátni sem kívántam. Csak a szép, az igaz, a jó érdemes a művész, a költő, az író lelke munkájára, a rossz, a hamis, az undok nem számíthat arra, hogy vele foglalkozzanak.

A rendkívüli nagy érdeklődést m. t. hallgatóságomnak köszönöm meg; ha szavam a lelkek mélyére hatott s némi jót eredményezett: megköszönöm Isten kegyelmének.

A dicső példakép pedig, kinek szent alakjától gondolataink kiindultak, s hova most végeztökben visszatérnek: *a szent Szűz*, legyen áldott mindenkoron.

-&-